

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרֶתָךְ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

השרש של עם ישראל הוא מעל התורה,
באמונה שלמעלה מטעם ודעת (גם מטעם ודעת של תורה).
השרש הזה הוא בעצם הכח של ישראל לעשות תשובה —
חיבור נצחי לה' גם אצל מי שפגם בקשר דרך התורה,
שמאפשר לשוב אליו — והרי התשובה היא מטרת התוכחה.
תוכחה חסידית ישירה מגלה את שרש הנשמה שמעל התורה,
חסידים עושים התוועדות, שותים מספיק 'לחיים' מתוך קירוב דעת
ואהבת ישראל, ואז ניתן לדבר 'דוגרי', מלב אל לב,
ולעורר-לגלות את עצם הנשמה.

[מתוך השיעור 'תוכחה אשר לא כתובה בתורה']

כִּי־תבוא תשפ"ד

כִּי־תָבוֹא ה'תשפ"ד

28 מענות ותשובות

תשובות הרב לשואלים
חזרה מהמלחמה, חשבון נפש, מעגלי
הפצה והיחס לפיצוץ הביפרים בלבנון

29 פאָדור אַלעזר

חֲדָשׁוֹ וְשִׁפְרוֹ מַעֲשֵׂיכֶם
רְזִי יִסְבִּיר לָנוּ מָה הַהֶבְדֵּל בֵּין לְחַדֵּשׁ אֶת
הַמַּעֲשִׂים שֶׁלָּנוּ לְבֵין לְשַׁפֵּר אוֹתָם וְמָה
הַקָּשֶׁר לַבְּעַל שֵׁם טוֹב וְלֹא־דמו"ר הַזֶּקֶן

04 תוכחה אשר לא כתובה בתורה

כתר־שם־טוב אותיות קלא־קלב
תוכחה חסידיית בסור מרע ועשה טוב

09 גיבורי ח"י אלול

התוועדות ח"י אלול תשפ"ג
עבודת ה' הפנימית שאנו למדים
מהמהר"ל מפראג, הבעש"ט ואדה"ז

23 תצא־תבוא

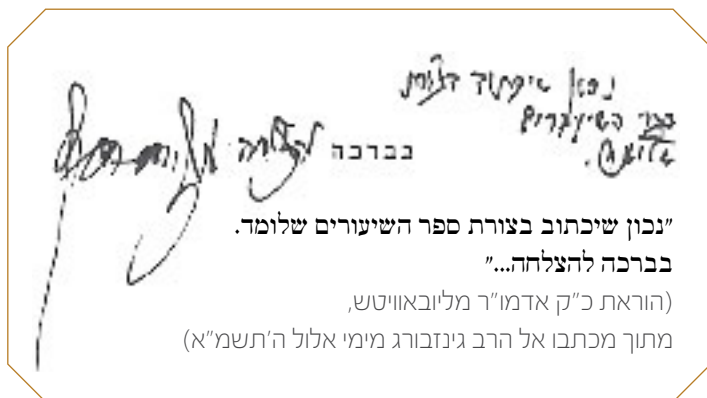
קשר הפרשות כי־תצא וכי־תבוא
סדר עבודה לכלל ולפרט
הנלמד מסמיכות הפרשיות

25 הסיפור החסידי

סיפור לח"י אלול
הבעל שם טוב ונשמת המהר"ל

ג ל ט י ב י
ט ה
ו ת
ת ד

העלון מופק ע"י עמותת
אוהבים להיות יהודים.
לקבלת השיעורים במייל
ולהצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
עיצוב: דעה צל אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי,
בעד יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ,
מנחם־זאב וינגורט, יוחאי רווח

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראינו היקרים בתוך כל בית ישראל. לפניכם גליון **נפלאות מלא חיות חסידית** לשבת **כי תבוא - ח"י אלול**, מלא בכל טוב לכל המשפחה.

מה בגליון?

שלושה שיעורים בחלקו הראשון של הגליון: שיעור בספה"ק **כתר שם טוב** על **תוכחה חסידית**, התוועדות על **שלושת גיבורי ח"י אלול** - המהר"ל מפראג, הבעש"ט ואדמו"ר הזקן ושיעור קצר על **הקשר בין הפרשיות כיתצא וכיתבוא**.

השיעור הראשון - **תוכחה אשר לא כתובה בתורה** - הוא שיעור בספה"ק כש"ט שנדפס כאן **לכבוד יום ההולדת של הבעש"ט**. בשיעור לימד הרב שתי תורות סמוכות המרכיבות יחד **גישה מאוזנת לתוכחה חסידית** [הממתיקה את קריאת התוכחה שבפרשתנו] - הנעה בין "סור מרע" בנוגע לתוכחות המגידים **שקדמו לחסידות** ו"עשה טוב" שבתוכחה מתוך **קירוב דעת** שמדברת אל **עצם הנשמה** ומגלה אותו. מי שילמד **בתשומת לב** יבחין בהמתקה **המופלאה** שעושה הרב בסוף השיעור ביחס לפשט ה'קשה' של דברי הבעל שם טוב, תוך שהוא **מגלה את העומק שלהם**, שהוא יסוד החסידות.

בשיעור השני - **גיבורי ח"י אלול** - התוועדות מח"י **אלול אשתקד**, באר הרב באריכות את **סדר העבודה הנלמד משלושת גיבורי היום**: המהר"ל מפראג - בעל ההילולא והבעש"ט ואדמו"ר הזקן - בעלי יום ההולדת. אחרי **פתיחה מתוקה** על סוד **הפנים השוחקות** של אלול, מעמיק הרב **בשכל הנבדל** של המהר"ל ואדמו"ר הזקן, ומעניק הסבר יפהפה על **היחס בין חיבור ה"סתים" וה"גליא"** אצל הבעל שם טוב לחיבור שלהם אצל אדמו"ר הזקן. השיעור מסיים במהלך יפהפה על **התקדמות העבודה (והבחירה) בין בעלי השמחה של היום הזה** - מה'הבנה' של המהר"ל, ל'הכנה' של הבעל שם טוב ועד ל'התחלה' של אדמו"ר הזקן. התוועדות חסידית שאתם **חייבים לעצמכם בשבת הזו**, עם הקדמה של **ניגון שלש תנועות** ואמירת 'לחיים' עם הרב בנקודות המתאימות.

שימו לב שגם **הסיפור החסידי השבוע מחבר לנו את המהר"ל עם הבעל שם טוב**. השיעור השלישי - **תצאיתבוא** - הוא שיעור קצר מתוך שיעור השבת האחרונה בכפר חב"ד ובו הסביר הרב את **הקשר בין הפרשיות כיתצא וכיתבוא** ואת **התהליך של עבודת ה' היוצא מכך**, אצל הפרט והכלל.

שבת שלום ומבורך, המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת נצבים וילך הבעל"ט:

נ"ך יומי - משלי פרקים ד"י; משנה - בבא קמא פרק ב.

תוכחה אשר לא כתובה בתורה

קיצור מהלך השיעור

בשיעור שלפנינו מתבארות **שתי תורות** סמוכות של הבעל שם טוב על **מצות תוכחה**, שדווקא הלימוד שלהן יחד נותן **מבט מאוזן** על **תוכחה לפי החסידות** – נושא יסודי ועיקרי שהעסיק את החסידות מאז יסודה, באופן של **"סור מרע", שלילת המוכיחים-המקטרגים** שקדמו לחסידות, ובאופן של **"ועשה טוב", בתוכחה מתוקה ומועילה**, בה עסקו כל גדולי החסידות, האדמו"רים והמשפיעים, בכל הדורות. השיעור מתפרסם ביום הולדתו של מורנו הבעל שם טוב ולכבוד קריאת התוכחה בפרשת כי תבוא (**כי תבוא** בגימטריא **תוכחה!**), לקיים **"תכלה שנה וקללותיה"**, כאשר מתוך התוכחה החסידית האוהבת זוכים ל**"תחל שנה וברכותיה"**.

א. להוכיח באהבה ובחכמה תוכחה אוהבת מאב לבן

תורה קלא בכתר שם טוב פותחת במלים "אשר יאהב ה' יוכיח". כאשר נתקלים בלימוד בפסוק צריכים לפתוח את המקור, כדי להבין טוב את התוכן – וכאן צריך לפתוח את הפסוק במשלי. בדרך כלל פסוקי משלי עומדים כל אחד בפני עצמו, בלי קשר ישיר ביניהם, אבל כאן המקור הוא יחידה של שני פסוקים המחוברים גם לפי הפשט^א:

מוסר הוי' בְּנִי אֶל תִּמְאָס וְאֶל תִּקְיָן בְּתוֹכָהֶן.
כִּי אֵת אֲשֶׁר יֵאָהֵב הוֹי יוֹכִיחַ וְכָאֵב אֵת בֶּן יִרְצֶה.
הפסוק עליו מדבר הבעל שם טוב, "את אשר יאהב הוי' יוכיח" הוא הנימוק ("כי") לפסוק הקודם – אין למאוס את מוסר ה' ולא לקוץ בתוכחה שלו (כמו "קצתי בחיי"^ב). משום שהוא מוסר מתוך אהבה, תוכחה של אב לבנו. המלה "מוסר" חוזרת במשלי 29 פעמים, כולל בביטוי המפורסם "מוסר אבין"^ג. יש בעבודת ה' עבד

כוללים חי מלים, "יאהב" (מלה בפסוק השני) ו־62 אותיות, "בני" (מלה בפסוק הראשון), תוכחה לבן מתוך אהבה.

ב בראשית כז, מו.
ג משלי א, ח.

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעד. לא מוגה. שבת פקודי תשפ"ד – כפ"ח.

א משלי ג, יא"ב. ורמז: שני הפסוקים יחד עולים 4212 – ו צרופי שבת, יג (אהבה) פעמים שכד (חי ברבוע), והם

שם טוב ובראשית דרך החסידות הוא פעל כנגדם (לצד זה שתלמידיו שלו שמשו כמוכחים באופן הראוי) – מוכחים שמעוררים קטרוג על עם ישראל. בתורה הזו מוכיח הבעל שם טוב את המוכחים שאינם עושים זאת כראוי. נראה שאלו מוכחים שהבעל שם טוב לא אהב, אבל העובדה שהוא מוכיח אותם בתורה הזו היא סימן שהוא אוהב אותם...

שוב, ה' מוכיח מאהבה, וכך ראוי למי שמקיים מצות "הוכח תוכיח", אבל יש כאלה שנוהגים אחרת:

אבל אלו שרוצין להתגדל ח"ו עיזו או להנאת ממון וכדומה, שאינו לשם שמים ומעורר בקול בכיה, וכמו ששמעתי היתה לי דמעותי להם, ושמעתי ממורי שח"ו גורם עיזו מדנים בין ישראל לאביהם שבשמים.

יש שבמקום לקיים "הוכח" את עצמך ואחר כך "תוכיח" את אחרים עושים הפוך – הם מוכיחים כדי להתגדל, כשהמסר שלהם בתוכחה הוא בעצם 'אני בסדר ואתם לא בסדר'. היה נהוג שבערים לצד רב העיר, שפוסק הלכה ומלמד נגלה שבתורה, יש בעיר גם מגיד-מוכיח שמדבר דברי אגדה ומוכיח את הרבים. יש גם מוכיחים להנאת ממון – מי שלמד בישיבה ב'מגמת מוכיח', שהמומחיות שלו היא לעורר את העם לבכיה (לא רק מצד התוכן אלא גם מצד הסגנון, הוא 'מקצועי'). אצל מוכיח כזה הדמעות של השומעים הם הפרנסה-הלחם שלו – "היתה לי דמעותי לחם יומם"^ד. הבעל שם טוב אומר שמוכיחים כאלה, לא רק שאינם מועילים – כתכליתה של התוכחה – אלא הם גורמים נזק, מקטרגים על ישראל ועושים פירוד בינם לבין אביהם שבשמים.

ובן – העבד עובד מיראה והבן עובד מאהבה^ה. לפעמים הבן אינו נוהג כראוי, האהבה שלו לא מספיק גלויה, ואז האב צריך להוכיח אותו – אבל התוכחה הזו באה מתוך אהבה (כידוע אצלנו^ו שהמלה **תוכחה** עולה **תוך-אהבה**, רמז שהכל צריך לבוא מתוך אהבה), תוכחה אבהית של אב לבנו.

"הוכח תוכיח" אצל ה'

אשר יאהב ה' יוכיח.

בתורה יש מצוות תוכחה – "הוכח תוכיח"

את עמיתך^ז – וגם הקב"ה מקיים את מצוות התורה^ח ומוכיח אותנו. התוכחה העיקרית של הקב"ה היא הגלות. התורה הזו מסיימת בווארט העיקרי של הבעל שם טוב על "הוכח תוכיח" – "הוכח" את עצמך ורק אחר כך "תוכיח" את עמיתך. איך הקב"ה מקיים את זה? כתוב^ט שה' מוכיח את עצמו, מתחרט על שברא את היצר הרע, מתחרט שברא את הישמעאלים – 'למה בראתי

את המחבלים האלה?!' – אך בד בבד הוא מוכיח גם אותנו, ממשיך את הגלות-התוכחה כלפינו.

הבעל שם טוב – מוכיח המוכיחים

מה' יתברך צריכים ללמוד איך להוכיח, תוכחה שבאה דווקא מתוך אהבה. אך ישנם 'מוכיחים' שהתוכחה שלהם לא באה מתוך אהבה, מגידים-מוכיחים שלדרכם התנגד הבעל

ד ראה באורך המשך תרס"ו מאמר מו. ובכ"מ.

ה **שכינה ביניהם** פ"ב הערה יב; **תשובת השנה** מאמר "בכל דרכיך דעהו" פ"ה. ובכ"מ.

ו ויקרא יט, יז.

ז שמות רבה ל, ט. ובכ"מ.

ח סוכה נב, ב.

ט תהלים מב, ד.

שני עבדי המלך

בעל התולדות מביא כאן תורה ששמע מהבעל שם טוב על הפסוק "וישלח הוי' בעם את הנחשים השרפים" – יש מגידים שהם 'נחשים' ששורפים את העם בדבור שלהם^א (אם אמרנו שהבעל שם טוב אהב גם את המוכיחים האלה, צריך לומר שהוא זיהה באותם 'נחשים' את שרש הנחש דקדושה – מלך המשיח):

וכמו שזכרתי בביאור וישלח ה' בעם את

הנחשים השרפים, שהם

ב' מיני מוכיחים, והוא

ע"פ משל ששמעתי ממורי

ששלח המלך בנו יחידו מעל

פניו, ושילח את ב' עבדיו,

וחזר א' והלשין את הבן אל

אביו, והשני אמר כדברים

האלה רק שדיבר מצד

שהיה צער לו בצער המלך

ובנו שנשלח מעל פניו זמן

רב עד שנשכח ממנו נימוסי

המלכות וכל מכבדו הזילוהו, ואז נתמלא המלך

רחמים כו'.

שני העבדים עושים את העבודה שלהם,

לדווח למלך על מצבו של הבן, בלי לכסות

ולהסתיה, אלא שהראשון לא מועיל אלא רק

מזיק – הוא מלשין ומקטרג – ואילו השני

משתתף בצערו של המלך ומעורר את רחמיו.

הבעל שם טוב אומר במשל שמבן המלך

נשכחו נימוסי המלכות ולכן כל מכבדיו

הזילוהו^ב. בנמשל, מדובר בעם ישראל – "כל

ישראל מלכים"^ג אבל בגלות אבדנו את נימוסי

^א במדבר כא, ו.

^ב יא מאז עץ הדעת שרש הנחש נפל ואינו ניכר בנחש שלמטה, ובכל זאת עבודת הבעל שם טוב היא לעשות את "הרע כסא לטוב" (מה שכמעט מעלה ומטהר את הרע, אך באמת הוא לא עולה לקדושה אלא רק מאפשר לקבל תענוג מהרגשת השוני כו') – ראה כש"ט (קה"ת) אותיות כו דע (ובהרחבה סוד הוי' ליראיו שכ"א ועוד).

^ג יב ע"פ לשון איכה א, ח.

יג ראה זכר ח"ב כו, ב (ובניצוצי זהר); ח"ג כח, א.

המלכות שלנו. נימוסי המלכות כוללים גם את היכולת להלחם. שכחת נימוסי המלכות היא שגורמת לאנטישמיות, מתוך זלזול בעם ישראל. ברוך ה' חזרנו לארץ, וכאשר אנחנו חוזרים להלחם – אפילו קצת – המלחמה מעוררת כבוד בעולם. אפשר לחשוב שרוב עם ישראל שכח את נימוסי המלכות, אבל בין הרבנים הם השתמרו, אבל האמת הפוכה – הם הראשונים ששכחו את נימוסי המלכות של ניהול מדינה, של מלחמה. כאשר איננו נלחמים מזלזלים בנו, כאשר אנחנו נלחמים קצת מכבדים אותנו קצת ואם היינו נלחמים עד הסוף היו מכבדים אותנו לגמרי.

שני סוגי מוכיחים

והנמשל למשל הבעל שם טוב:

כך יש מוכיח בשער שמדבר בגנות ישראל, וח"ו עי"נ גורם קטרוג נחש הקדמוני כו'. וז"ש וישלח ה' בעם את הנחשים ששורפים בארס שבפיהם, כשהמוכיח מדבר אל העם הוא בעצם מדבר אל ה', ודיבורו יכול להיות קטרוג כקטרוגו של הנחש.

לעומת זאת, המוכיח הטוב מוכיח כדרכו של

הבעל שם טוב – שהזכרנו לעיל – מזדהה עם

העם ומוכיח קודם כל את עצמו:

ובאמת שצריך לכלול עצמו עמהם וכמו שכתבתי

הוכח לעצמך כשתוכיח את עמיתך ולא תשא עליו

חטא.

[מוכיחים' הם גם כאלה שמוכיחים את

מציאות ה', את אמתת התורה וכו' (כמו

בסמינרים של 'ערכים')?] ככלל, כמו שאמרנו

הרבה פעמים, השטה שלנו איננה הוכחות

שכליות. יש לשיטה הזו הצלחות רק עד גבול

מסוים. ההוכחות שאנחנו אוהבים הן מסוג אחר

– גימטריא היא הוכחה יפה עבור מי שיש לו

'חוש', היא פועלת עליו כמו הוכחה של אמת

(הדילוג הראשון במלה גימטריא הוא גמרא

– צריך להעמיק בגימטריאות כמו שלומדים

גמרא...).

ב. תוכחה בהתוועדות חסידית

מלקות לשר ומלכות לעבד

מהתורה הקודמת אפשר להבין שדרך הבעל שם טוב היא להוכיח רק בדבורים רכים. התורה הבאה מיד אחריה מאזנת את התמונה – צריך להוכיח מתוך אהבה, אמנם, אבל בהחלט צריך להוכיח באופן ברור ומובן.

כל מכה אשר לא כתובה בתורה, זו מיתת תלמיד חכם.

בתוכחה שבפרשת כי תבוא כתוב "גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת יעלם הוי' עליך" וחו"ל דורשים שהמכה שלא כתובה בתורה היא "מיתת תלמיד חכם". תלמיד חכם הוא כולו תורה, והסתלקותו הכי פוגעת בתורה, אז איך אפשר לפרש שזהו משהו 'לא בתורה'? לכן הבעל שם טוב מפרש פירוש אחר לגמרי, גם הוא על פי משל:

וביאר על פי משל שהיה למלך שרים ועבדים, גם השרים וגם העבדים צריכים לעבוד את המלך – השר עובד בגדלות מוחין והעבד בפשטות, בקטנות מוחין^א. אבל מה קורה כשהם חוטאים?

ופעם א' חטאו למלך אחד מהשרים וא' מעבדיו, וציוו להכות להשר דרך כבוד, כגון להלביש הרצועה בכנף משי, ולעבד שלא בכבוד. לימים שמע המלך שזה השר מתנאה בזה שנלקה דרך

יט דברים כח, סא.

כ ראה גם זהר ח"ב י' ב (ובניצוצי זהר); איכה רבה א, לו. ובכ"מ.

כא שר-עבד משלימים לכד ברבוע, שעולה גם שני זוגות חשובים – אמונה דעת בכוחות הפנימיים (השר בבחינת הדעת, מוחין דגדלות, והעבד בבחינת אמונה) וכן יסוד מלכות בשמות הספירות (השר בבחינת יסוד, משפיע, והעבד בבחינת מלכות, עובד בקבלת עול מלכות שמים).

להוכיח בחכמה

המוכיח הראשון לכל באי עולם היה אברהם אבינו, איש החסד והאהבה. מעבר לאהבה, המוכיח צריך להיות חכם^ט – חכם היודע

כיצד להוכיח וגם "חכם הרואה את הנולד"^{טו} הרואה מה יולד מהתוכחה שלו, לטוב או למוטב, ומחליט לפי זה האם וכיצד להוכיח (מתאים לרמוז הידוע: **אהבת ישראל** עולה **אהבה פעמים חכמה**). פנימיות החכמה היא בטול. עיקר התוכחה מחכמה – אותיות **כח-מה**^{טז} – היינו **תוכחה** מתוך **בטול עצמי**, בטול של "ונחנו מה"^{יז} (הבטול של משה רבינו, אוהבן של ישראל, שנתן לנו **תורה**, העולה **אהבה פעמים בטול**, כנודע).

כשהמוכיח חכם ואוהב גם מי שמקבל את התוכחה יכול לאהוב אותה ולראות את הטוב שעתיד להוולד לו ממנה, ואז אפשר לומר לו – "אהוב את הבקורת כי היא תעמידך על הגובה האמיתי"^{יח}.

יד תוכחה באה משרש יכח (ראה ספר השרשים לרד"ק), השייך לחכמה, י שבשם (ראה **שבעים פני חן** פן לא ועמודיה **שבעה** "ראשון" של דברים ששלשת השרשים משער כח, יכח-נכח כוח, מכוונים כנגד חכמה-בינה דעת).

טו תמיד לב, א.

טז זהר ח"ג כח, א ובכ"מ. **כח מה** היינו חתך זהב – "פותח את ידך" (תהלים קמה, טז) ביפי רב של הכרת המוכיח בצלם אלקים בו נברא האדם ואותו הוא מוכיח (בסדרה החיבורית של חתך זהב בה מופיעים **כח מה** – 17 11 6 5 1 73 45 28 – שני המספרים הקודמים הם **טב-טוב**, סוד שם הטוב, שם **אהבה** הרמז בר"ת "את השמים ואת הארץ" – על המוכיח להכיר בשמים ובארץ, היצר הטוב והיצר הרע, של "עמיתך"; המספר ה'12 בסדרה הוא "**פרו ורבו**", ללמד שדברי התוכחה צריכים לצאת מהלב ולפרות ולרבות בלבו של השומע, ולא להשאיר צריכים לראות "אל אחר אסתריס ולא עביד פירין" – ראה כש"ט אות כב, נתבאר בשיעור ב' אד"ש תשע"ט ועוד – וד"ל).

יז שמות טז, דח.

יח לוח "היום יום" יב סיון.

דיבורים רכים ודרשות לא יפעלו, ואפילו יזיקו לשומע ו'ינפחו' אותו מגאוה, וצריך לדבר איתו 'דוגרי', 'אתה... בעל גאוה!', להוכיח להדיא. בעצם, אין כאן רק משהו טכני, אלא משהו עמוק מאד: כתוב שהשרש של עם ישראל הוא מעל התורה^{כג}, באמונה שלמעלה מטעם ודעת (גם מטעם ודעת של תורה). השרש הזה הוא בעצם הכח של ישראל לעשות תשובה – חיבור נצחי לה' גם אצל מי שפגם בקשר דרך התורה, שמאפשר לשוב אליו^{כד} – והרי התשובה היא מטרת התוכחה. תוכחה חסידית ישירה מגלה את שרש הנשמה שמעל התורה, את האמונה של "עמיתך". מקור האמונה הוא ברישא דלא ידע ולא אתידע^{כה}, שנקרא גם "ריש גלי"^{כו}, הראש העליון הגלוי, שאינו מתלבש במה שתחתיו (לעומת הראש השני, כח התענוג, שמלוּבש בראש השלישי, כח הרצון – התענוג של ה' שמתלבש בקיום רצונו).

המדרגה הזו של רישא דלא ידע ולא אתידע מתגלה בפורים, בו "חייב איניש לבסומי עד דלא ידע"^{כז}. חסידים עושים מכל התוועדות פורים, שותים מספיק 'לחיים' מתוך קירוב דעת ואהבת ישראל, ואז ניתן לדבר באופן ישיר ולעורר-לגלות את עצם הנשמה.

[אפשר להגיד כך לא רק על מוסר ותוכחה חריפים, אלא גם על סגנונות אחרים של דיבור – לדבר עם מישהו באהבה, מלב אל לב, אבל בלי פסוקים. שבמקום שירגיש שמנסים 'להחזיר אותו בתשובה' עם פסוקים יחוש שפשוט דואגים לו ורוצים את טובתו]. לפי איך שהסברנו את הכוונה הפנימית כאן – אכן, זו הכוונה.

כג בראשית רבה א, ד; תנא דבי אליהו רבה פ"ד ופ"א. ראה גם עמק המלך ש"א פ"ב.

כד ע"פ זר ח"ג עג, א. ראה לקו"ש ח"ח עמ' 408 ואילך. ובכ"מ.

כה ראה אוה"ת על סידור התפלה ד"ה "ברוך שאמר".

כו ע"פ תרגום אונקלוס לשמות יד, ח. ראה גם אמונה ומודעות עמ' צ. ובכ"מ.

כז מגילה ז, ב.

כבוד ואמר להעבד שאני חשוב ממך, אז ציוה המלך להלקותו כמו לעבד.

בסופו של דבר השר, בשל גאוותו, לוקה פעמיים...

התוועדות חסידית – תוכחה בלי דברי תורה

והנמשל:

ובזה יובן, דנודע כי על ידי הכאתו בשפתיו במוסר ותוכחה נקרא מיתה אל המדה רעה של הת"ח שמצוי בהם הנאווה.

בתלמידי חכמים מצויה קליפת הגאוה בתלמודם – קליפה שנקראת תניא, וספר התניא נקרא כך כדי לשבר אותה^{כח} – ומטרת התוכחה היא להמית את הקליפה הזו, המדה הרעה של תלמידי החכמים, ולכן היא נקראת "מיתת תלמיד חכם" (שוב, זו הכאת הקליפה, המדה הרעה, ולא חלילה המתת התלמיד חכם עצמו).

וזהו שכתוב מכה אשר לא כתובה בתורה, שיהיה הכאה בלא פסוקי התורה רק יאמר לו מפורש, דאם לא כן אלא יאמר לו דרך כבוד להלביש המוסר בפסוקי התורה והלכותיו אם כן יהיה זה סיבה להתנאות יותר. לכך מכה אשר לא כתובה בתורה זו מיתת ת"ח, שיורד ממדריגתו שהיה לו נק' מיתה, וזה ע"י מכה אשר לא כתובה בתורה.

בעצם, התורה הזו היא מקור לנוסח ההתוועדות החסידית שהתקבל במשך הדורות – בה היה מקום גם ל'ביטוש' שהוכיח מישהו בחרifות על מה שהוא צריך לתקן. כנראה שהנוסח הזה מצריך אהבת ישראל רבה ומיומנות רבת שנים – כפי שמצינו שגדולי החסידים, כולל רבי אייזיק מהומיל ורבי הלל מפאריטש, הוכיחו זה את זה – אבל הוא נצרך. לפעמים

כב אור הגנוז ח"ב (וזאת ליהודה) פ"ט. מובא בבית רבי ח"א פכ"ז.

שיעור

התוועדות ח"י אלול

גיבורי ח"י אלול

קיצור מהלך השיעור

בהתוועדות ח"י אלול אשתקד – שכאן מובא חלקה הראשון – התבארה באריכות העבודה הפנימית שעלינו ללמוד משלשת גיבורי היום: בעל ההילולא, המהר"ל מפראג, ושני בעלי יום ההולדת, מורנו הבעל שם טוב ורבינו אדמו"ר הזקן. פרק א הוא הקדמה על גילוי ה"פנים שוחקות" באלול, שהם בעצם פניו של מורנו הבעל שם טוב. פרק ב מאריך בביאור פתגם של בעל ה"אבני נזר", שדבר על שלשה צדיקים בעלי "שכל נבדל", ומסביר כיצד המהר"ל חשף את הקדש־הנבדל, הבעל שם טוב לימד לקשר את הממד הגלוי של המציאות לממד הנסתר שלה ואדמו"ר הזקן לימד לגלות את הממד הנסתר בתוך המציאות החיצונית. פרק ג מלמד איך כל אחד מהצדיקים מעניק לנו עוד ממד בעבודה – המהר"ל את ההבנה, הבעל שם טוב את ההכנה ואדמו"ר הזקן את ההתחלה (כשכל אחד מוסיף עוד ממד של בחירה חפשית). זו התוועדות עסיסית שמומלץ ללמוד השבת באוירה המתאימה, עם ניגונים ו'לחיים'...

מסתלק, ובהעלאת מ"נ שלו הוא מוריד באותו יום שתי נשמות כלליות גדולות ביותר, נשמות של משיח, הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן. הסימן שאנחנו נותנים^ג לסדר הזה הוא בביטוי בספר איוב "דממה וקול אשמע"^ד, סוד חשמל – "עתים חשות [דממה] עתים ממללות [קול]"^ה. "דממה וקול אשמע" מזכיר את הביטוי

א. פנים שוחקות "דממה וקול אשמע"

לחיים לחיים, חי אלול שמח, גוט יום טוב גוט יום טוב. ח"י אלול הוא יום הולדת של שני המאורות הגדולים^א, הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן, וגם היארצייט – ההילולא רבא – של המהר"ל מפראג. כידוע^ב הרמז שהמהר"ל עולה למעלה,

ג שם פי"ג.

ד איוב ד, טז.

ה חגיגה יג, ב.

א סה"ש תש"ג עמ' 188; ספר המנהגים עמ' 101. ועוד.

ב סוד ה' ליראיו של"ד פי"א.

אם המלך

מראה לנו "פנים שוחקות" גם אנחנו, "כמים הפנים לפנים", מחזירים למלך "פנים שוחקות"

אלול "המלך בשדה" וכל אחד ואחד מאתנו יכול בקלות לגשת אל המלך, לקבל פניו, לבקש ממנו מה שאנחנו רוצים וצריכים, והעיקר – לשמוח בכך שזוכים לראות אותו ולקיים "מלך ביפיו תחזינה עיניך"^{יב}.

בלשון אדמו"ר הזקן כתוב שכאשר נגשים למלך הוא מראה לנו "פנים שוחקות". יש כל מיני ניבים של פנים – "פנים מאירות"^{יא}, "פנים מסבירות"^{יב} – אבל כאן הביטוי הוא דווקא "פנים שוחקות", שמשמען פנים שמחות. אם כן, עם כל הרצינות של אלול וכל ההכנה לימים נוראים, האור המקיף של החדש הזה הוא "פנים שוחקות" של מלך מלכי המלכים הקב"ה לכל אחד ואחד מאתנו – זו ההשראה הכללית של החדש. אם המלך מראה לנו "פנים שוחקות" גם אנחנו, "כמים הפנים לפנים"^{יג}, מחזירים למלך "פנים שוחקות".

פנים שוחקות – פני הבעל שם טוב

נתבונן רגע בביטוי המיוחד "פנים שוחקות". אנחנו אוהבים לעשות חשבונות. זהו חדש החשבון, אז צריך לעשות הרבה חשבונות – חשבון נפש. כלומר, לעשות חשבונות שנוגעים לנפש בחדש אלול. היות שהביטוי הזה כל כך יפה ומיוחד כדאי מאד להתבונן כמה הוא שוה: **פנים** עולה 180 ו**שוחקות** עולה 820. 820 עולה "**ואהבת לרעך כמוך**"^{יד} – כנראה השחק של ה' הוא אהבת ישראל. העיקר שביחד שוה בדיוק 1000. 1000 היינו "אלף אורות" של מתן תורה^{טז}. ביום כיפור, הסיום של "אני לדודי ודודי

"קול דממה דקה", אבל כאן הסדר הוא הפוך – "דממה וקול אשמע". מהסתלקות המהר"ל בשנת **שסט** עד לידת הבעש"ט בשנת **נחת** יש **דממה** שנים ומהסתלקות המהר"ל בשנת **שסט** עד לידת אדמו"ר הזקן בשנת **קחת** יש **קול** שנים. אם כן, יש סימן מובהק בפסוק "**דממה וקול** אשמע". ח"י אלול גם מתחיל את **יב** הימים שלפני ראש השנה, בהם עושים חשבון נפש על **יב** חדשי השנה החולפת^{טז}, וגם מכינים את **יב** החדשים של השנה הבאה עלינו לטובה^{יז}. נמצא ש-**ח**י אלול הוא כנגד חדש תשרי. הוא ה'תיקון', אפשר לומר, של חדש תשרי, וההכנה, בשעה טובה, לאור החדש שיופיע לנו בחדש תשרי של השנה הבאה עלינו לטובה.

"פנים שוחקות"

בכל אופן, אנחנו עדיין בחדש אלול – "**אני לדודי ודודי לי**"^ט, עם שאר הרמזים, ראשי התיבות, של **אלול**. ידוע המשל של אדמו"ר הזקן^{יח}, בעל יום ההולדת של היום, שבחדש

אנחנו אוהבים

לעשות חשבונות. זהו חדש החשבון, אז צריך לעשות הרבה חשבונות – חשבון נפש. כלומר, לעשות חשבונות שנוגעים לנפש בחדש אלול

יב – ישעיה לג, יז.

יג – ראה – בהשוואה ללשון "פנים שוחקות" – לקו"ש חל"ג פרשת נשא שיחה ב ס"ו.

יד – מסכת סופרים פט"ז ה"ב ("פנים שוחקות להש"ס, פנים מסבירות לאגדה"); פסיקתא רבתי פכ"א; פסיקתא דרב כהנא פי"ב אות כה ("פנים מסבירות לתלמוד פנים משחקות לאגדה").

טו – משלי כד, יט.

טז – ויקרא יט, יח.

יז – ספר הליקוטין פרשת כי תשא.

יח – מ"א יט, יב.

יח – שיחת ח"י אלול תש"ג (סה"ש תש"ג עמ' 177; שם עמ' 179).

יח – ראה מכתב מח"י אלול תנש"א (תורת מנחם תנש"א ח"ד עמ' 266).

ט – שה"ש ו, ג.

י – אבודרהם סדר תפלת ר"ה ופירושה פ"א; פע"ח שער ר"ה פ"א; שער הפסוקים עה"פ; ב"ח או"ח תקפא ד"ה "והעבירו".

יא – לקו"ת ראה לב, ב.

"פנים שוחקות" היות שהיום יום ההולדת שלו, ש"מזלו גובר"^{כה}, וכל החדש לפי זה נקרא על שם ח"י אלול – כל החדש הזה המלך מראה לנו את ה"פנים שוחקות" שלו. מה הכוונה? הוא מראה לנו את "ישראל בעל שם טוב" – ישראל בעל שם טוב הוא הוא ה"פנים שוחקות" של הקב"ה, של המלך בשדה^{כז}.

רחמי פנים שוחקות

אם כבר מתבוננים בביטוי "פנים שוחקות" – נתבונן עוד: לכל ביטוי, לכל מלה, יש את הפנימיות שלו, אמצעי-תיבות, והחיצוניות שלו, ראשי וסופי תיבות, המסגרת. התופעה הזו קשורה למושג "תוכו כברו"^{כח} – בהרבה מקומות יש תופעה שהתוך קשור לבו, אמצעי התיבות קשורים לראשי וסופי תיבות. נסתכל כאן באותיות – חשוב שכל אחד יראה אותן מול עיניו, כי כעת המלך מראה לנו פנים שוחקות:

כה ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקרבן העדה שם ד"ה "היה מעמיד".

כו נתבאר במ"א (שיעור ה' אלול – נדפס בגליון כי תצא – תשפ"ד) ש"פנים יפות" ו"פנים שוחקות" הן בסוד משיח בן יוסף ("יפה תאר יופה מראה") ומשיח בן דוד (המשחק ומכרך לפני ה' בכל עז), ולפי זה יש לומר שמהר"ל הוא סוד משיח בן יוסף ("פנים יפות", הוי' ברבוע, ועוד יוסף, ו"פ הוי', עולה ארץ ישראל, לב"פ הוי', סוד שיבת ציון, בגימטריא יוסף), הבעל שם טוב סוד משיח בן דוד (כנודע שהוא נפש דוד) ואדמו"ר הזקן סוד משה-רעיא מהימנא (על שלשת המשיחים ראה זהר ח"א כה, ובאריכות בד"ה "הרכבת אנוש לראשנו" לר"ה מפאריטש וביאוריו בספר **מגיד מראשית אחרית**), ודוק (משיח בן יוסף הוא תיקון הציונות – ויש לומר שהגלם **מפראג** היינו מנהיגי הציונות... אך הוא עולה **בן עמרם**, **איש האלהים**, בסוד "ויקח משה את עצמות יוסף עמו", כאשר הגלם, "גלמי ראו עיניך", בא להגשים את נבואת משה, אלא שלא עשה זאת בתיקון אלא בסוד **עולם התהו** העולה **ציונות** כמבואר במ"א; משיח בן דוד הוא תיקון הברית – אף שיוסף עמד בנסיון, דוד הגיע למדרגת בעל תשובה בנידון – ה"מל" לשון ברית מילה; ומשה רעיא מהימנא היינו "תורה חדשה", "מל" לשון דבור, הזוכה ל"דבר עמים תחתינו"), ודוק היטב.

כז ברכות כח, א.

לי"ח, מקבלים את התורה המתוקנת, תורה של בעלי תשובה^ט, שלמות התורה. אמנם משה רבינו קבל את ה"אלף אורות" לפני שבירת הלוחות, והם הסתלקו ממנו בשבירת הלוחות, והוא מקבל אותם מחדש בכל שבת בתפלת "כתר".

בכל אופן, מתן תורה של בעלי התשובה, לוחות שניים, וב"מקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם"^כ – ודאי יש גם שם את ה"אלף אורות".

דורשי רשומות, מתלמידי הבעש"ט, אמרו^{כא} ש-1000 שנה גם "**תלמיד ותיק**" – "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש כבר נאמר למשה בסיני"^{כב} – והעיקר

ששנה בדיוק **ישראל בעל שם טוב**. כלומר, ישראל בעל שם טוב הוא ה"תלמיד ותיק" שעתיד לחדש, וכל מה שהוא מחדש – אור חדש שלא היה מעולם – הוא בעצם ה"סתים"^{כג}, פנימיות התורה שקבלנו בסיני^{כד}. כעת אומרים שאולי הביטוי הכי חשוב, הכי מתאים, הכי הולם את הבעל שם טוב, הוא **שישראל בעל שם טוב שנה**

יח כמבואר בספה"ק בנוגע לסופי התבות "אני לדודי ודודי לי", ייח, הרומזים לארבעים הימים שמראש חדש אלול ועד יום הכפורים – ראשית חכמה שער התשובה פ"ד (ד"ה "עוד יש" קטן, א); ב"ח לטור או"ח סימן תקפ"א; אוה"ת ראה עמ' תשפ"א. ובכ"מ.

יט ראה שפת אמת לחדש אלול ד"ה "השיבנו אבינו"; פרשת נצבים תרל"ה; לוח היום יום י"ז בתמוז. ועוד.

כ ברכות לד, ב.

כא ראה כתבי רח"א ביחובסקי עמ' נג.

כב עפ"י ויקרא רבה כב, א; ירושלמי פאה פ"ב ה"ד (וראה מקור הלימוד שם) ועוד.

כג זהר ח"ג עג, א.

כד **תלמיד עולה עתיד (כב)** – אותיות התורה – ברבוע, היינו שהרב הוא סוד העבר ("סיני") והווה ("עוקר הרים") ואילו התלמיד הוא סוד ה"תורה חדשה" לגמרי של העתיד לבוא, סוד "**כל מה** [אותיות המלך] שתלמיד ותיק עתיד... כבר נאמר למשה מסיני", וד"ל. **ותיק** אותיות **תיקו** – מה שנשאר תיקו בעולם הזה (אצל הרב) עתיד להתיישב, "תשבי יתרץ קושיות ואבעיות" (הערוך ערך 'תק' ובכ"ד), על ידי התלמיד.

אני אומר

דווקא בשביל
חב"דניקים:
מה הכתר של
לויבאוויטש?
ישראל בעל שם
טוב! צריך לא
לשכוח שישראל
בעל שם טוב
הוא הכתר של
לויבאוויטש

בביטוי "פנים
שוחקות" הפנימיות
היינו אותיות **ני** (60) ו-
וחקו (120, בדיוק כפול,
יחס של "שלם וחצי")
— סך הכל 180, כך שכל
הפנימיות כאן שווה **פנים**.
ממילא, ברור שראשי
וסופי התיבות של "**פנים**
שוחקות" שווים בדיוק
שוחקות! כבר משהו
יפהפה, שה"**פנים**" בפנים
והמקיף הוא "**שוחקות**".

עוד רמז יפה במיוחד ב"**פנים שוחקות**",
בגימטריא 1000 אורות: רק הראשי תיבות
הם **פש**, 380, ממילא אמצעי וסופי תיבות
עולים 620, מספר שאנחנו מכירים, בגימטריא
כתר בגימטריא. הר"ת,

שמשלימים את הכתר
ל-1000, הם 380, המלה
הכי אהובה בחב"ד —
מאדמו"ר הזקן, בעל יום
ההולדת, עד לרבי, ועד
בכלל — **ממש**. כלומר,
1000 שווה **כתר-ממש**. או,
אצל חב"דניקים במיוחד,
380 היינו **לויבאוויטש**.
יוצא ש-1000 שווה
כתר לויבאוויטש. אני
אומר דווקא בשביל
חב"דניקים: מה הכתר
של לויבאוויטש? **ישראל**

בעל שם טוב! צריך לא לשכוח שישראל בעל
שם טוב הוא הכתר של לויבאוויטש, והדבר רמוז
בתוך הביטוי "פנים שוחקות".

את עשר האותיות של "**פנים שוחקות**"
אפשר לכתוב בצורת משולש, שנעדיף לכתוב
אותו מלמעלה למטה — להתחיל במלה שלמה,
בארבע האותיות של "**פנים**":

פ נ י ם
ש ו ח
ק ו
ת

הפנות (**פ-ם-ת**) והנקודה האמצעית (ו)
עולות יחד **מודעות** והשאר עולה **דעת** (כלומר,
דעת-מודעות משלימות ל-1000). דווקא ב"**פנים**
שוחקות" משתקפת-מתבטאת הדעת-מודעות
של האדם, והרי אצל השי"ת "הוא ודעתו
אחד"^{כח} (ועל דרך זה אצל רבי ישראל בעל שם
טוב).

עד כאן פתיחה, לעורר את הפנים השוחקות
שלנו. לחיים לחיים. [הגיע המשקה.] עוד פעם
לחיים, הפעם על אמת, ממש — כתר ממש...

ב. שכל נבדל המהר"ל – שרש החסידות

הזכרנו שהיום הוא יום ההילולא של המהר"ל
מפראג. אדמו"ר הזקן, בעל יום ההולדת, הוא
צאצא ישיר של^{כט} — לכן יש הרבה יהודה-לייב
במשפחת אדמו"ר הזקן. המהר"ל נקרא יהודה-
ליווא, המקור של השם המקובל יהודה-לייב.
ליווא הוא גם אריה, לייב.

לא כולם יודעים שלמהר"ל מפראג היו כמה
תלמידים גדולים מאד. יותר מוכרים הם בעל
התוספות יום טוב, שהמשיך אותו בפראג, ובעל
הכלי היקר. פחות אנשים יודעים שתלמיד מובהק
שלו הוא רבי אליהו בעל שם^ל, שהוא בעצם
הראשון מבעלי השם הנסתרים שהם הקדמה
והכנה להופעה של מורנו הבעל שם טוב, בעל
יום ההולדת הראשון של היום, המאור הגדול.
כלומר, כל החסידות בעצם מתחילה מהמהר"ל

כח הלכות יסודי התורה פ"ב ה"ו.

כט ראה קובץ אור ישראל תשס"ד; מאסף ישרון ג' אלול
תשנ"ז עמ' תרעט.

ל ראה הגהות מנחם ציון על שם הגדולים מערכת
גדולים אות א סעיף קטן.

הרבי בעולם האמת הוא המהר"ל). הוא אמר ווארט^ל: לשלשה גדולי ישראל היה 'שכל נבדל' – זהו הביטוי שלו – המהר"ל מפראג, בעל התניא והשווער, הקוצקער.

לכאורה ביחס לשווער הוא 'משוחד', "אדם קרוב אצל עצמו"^ל, בכל אופן נאמין לו – כי הוא ראוי, הוא בר־סמכא לגמרי. הוא בעל האבני נזר, בעל האגלי טל – הוא לומד תורה לשמה, כפי שהוא מסביר שתורה לשמה היא תורה בתענוג אלקי^ל. כנראה שהוא 'מבין' בענין. רבי אייזיק מהומיל היה 'מבין' ברוח הקדש, אף על פי שהוא אמר שאין לו רוח הקדש^ל – אפשר להסתפק האם אכן לא היתה לו רוח הקדש... – ובאותו אופן גם על האבני נזר אפשר לסמוך שהוא 'מבין' בשכל נבדל, הגם שמסתמא הוא לא החזיק מעצמו כבעל שכל נבדל.

צריך להבין, להתעמק קצת בווארט הזה, שלשלשה יש שכל נבדל – המהר"ל מפראג, בעל התניא, שאנחנו יודעים כמה האבני נזר החזיק ממנו בנגלה^ל, וממילא גם בחסידות, והקוצקער. מענין שהוא הזכיר דווקא את הקוצקער, ולא את הרבי ר' בונים או את היהודי הקדוש.

המהר"ל: לדעת שאיני יודע

מה השכל הנבדל של המהר"ל מפראג? היית חושב שאם כבר משתמשים בביטוי 'שכל נבדל' היה מתאים לומר אותו על הרמב"ם, שמשתמש בביטוי 'שכל נבדל'^מ. כתוב^{מא} שהוא השיג בשכל

– מהמהר"ל לרבי אליהו בעל שם, מרבי אליהו בעל שם לרבי יואל בעל שם, מרבי יואל בעל שם לרבי אדם בעל שם ומרבי אדם בעל שם לרבי ישראל בעל שם טוב^{לא}, ממנו למגיד, ממנו לאדמו"ר הזקן ושאר התלמידים הגדולים של הרב המגיד.

הרבה מהצדיקים הגדולים, לאו דווקא בחב"ד, היו קשורים מאד־מאד למהר"ל – באמת ראו שהמהר"ל הוא שרש החסידות, השרש של הבעל שם טוב. לדוגמה בפשיסחא, הרבי ר' בונים אמר

שלכל אחד צריך שיהיה רבי חי וגם רבי בעולם האמת, והרבי בעולם האמת של הרבי ר' בונים ותלמידיו הוא המהר"ל מפראג^{לב}. עוד צדיקים גדולים החזיקו ביותר מהמהר"ל, והיו אומרים שצריך למכור את הטלית ותפילין שלך בשביל לקנות את הספרים של המהר"ל^ל. איך אפשר לומר כזה ווארט?! למכור את הטו"ת? לא יהיה לך במה להתפלל! אמרו

שיהודי כשר ידאג כבר להשיג טלית ותפילין, לכן כדאי למכור את הטלית ותפילין בשביל לקנות את ספרי המהר"ל^ל. כמובן, הכוונה לקנות אותם ולהגות בהם.

שלשה גדולים עם שכל נבדל

האבני נזר היה מגדולי הגדולים בזמן הצמח־צדק, הרבי מהר"ש וגם הרבי הרש"ב. הוא היה החתן של הקוצקער, שהוא תלמיד מובהק של הרבי ר' בונים מפשיסחא (שוב, בבית פשיסחא

לא לקו"ד ח"ג שפו, א; סה"ש תש"א עמ' 154. וראה סה"ש תש"ג עמ' 167.

לב שיח שרפי קודש (פרשיסחא), תולדות שבח הצדיקים, הרמ"מ מקאצק אות כח; רמתיים צופים (לר"ש משינווא) פ"ח.

לג מאמר רבי אהרן מקרלין, ברכת אהרן (ירושלים, תש"ל) עמ' קיב.

לד ראה גם זכרונם לברכה (פרלוב) מערכת המהר"ל (עמ' תצג), וש"נ.

לה פירושי מהר"ל מפראג (ירושלים, תשי"ח) מבוא עמ' 31 (נמסר מר' חנוך סטריקובסקי).

לו יבמות כה, ב.

לז הקדמת אגלי טל.

לח לשמע אֶזן מדור אדה"ז אות ב.

לט ראה הלכתא כרב (מכון שולחן הרב, תשע"ו) עמ' 21.

מ מורה נבוכים ח"א פמ"ט (על מלאכים).

מא ראה אוה"ת דברים ע' כג; ספר השיחות קיץ ה'ש"ת ע'

במסירות נפש של יהודי^מ, באמונה פשוטה, ועבודת התשובה (כדלקמן). ההבנה שאי אפשר להבין את ה' היא על דרך "תכלית הידיעה אשר לא נדע"^מ, וההבנה הזו גופא בעומק – להבין שאני לא מבין – היא שכל נבדל, השכל הנבדל של המהר"ל^מ.

אור המחשבה ואור הדבור

צריך להבין מהו השכל הנבדל של בעל התניא, אדמו"ר הזקן, בעל יום ההולדת שלנו היום. ידוע שהשם של אדמו"ר הזקן, שניאור, הוא לשון שניאור. כך דרש הבעל שם טוב^{מח} – בעל יום ההולדת הראשון של היום – שניאור והוא יחבר את אור הנגלה של התורה עם אור הנסתה, מה שנקרא גליא דאורייתא עם הסתים דאורייתא. ידוע הרמז שהגימטריא של **שניאור**, 567, שוה גם **מחשבה דבור**, שני לבושי הנפש הראשונים, לפני המעשה (מחשבה דבור הן בסוד לאה ורחל^{מט}, כאשר אדמו"ר הזקן עצמו, איש התורה, הוא בבחינת "יעקב איש תם ישב אהלים"¹). קודם יש מחשבה ודבור – מחשבה היא מאמא, בינה, ודבור הוא מלכות. מחשבה היא עלמא דאתכסיא ודבור הוא עלמא דאתגליא. מחשבה היא בחינת סובב כל עלמין, מקיף, ודבור הוא פנימי, ממלא כל עלמין – ככה כתוב^{נא}.

שוב, **מחשבה דבור** יחד שוים **שניאור** – גימטריא חשובה. הרביים כינו את ח"י אלול – יום הולדת של שני המאורות הגדולים. כלומר, היום הזה הוא שניאור, שני המאורות הגדולים.

מה ראה תניא פ"ח ופכ"ה.
מו בחינת עולם יג, לג.

מז ורמז: אמצעי התיבות של "שכל נבדל" עולים הוי' וראשי וסופי התיבות ("שכל נבדל") עולים קדוש, בדיוק השכל הנבדל של המהר"ל (נבדל עולה אלהים, אך גם הוא נבדל שהרי הוא כלי הוי' – "הוי' הוא האלהים" – והנה, פלא, שכל נבדל במילוי עולה כלי פעמים הוי'!).

מח לקו"ד עמ' פג; סה"ש תש"ב עמ' 129.

מט תו"א כב, ד ובכ"ד.

נ בראשית כה, כז. נתבאר בכ"ד – ראה שיעור י"ז כסלו תשע"ט, וש"נ.

נא ראה אוה"ת בשלח עמ' תסח.

שלו עד ראש עולם הבריאה, שם יש את השכלים הנבדלים שלו. בכל אופן, האבני נזר לא אמר זאת על הרמב"ם – הוא אמר זאת על הדורות המאוחרים יותר, החל מהמהר"ל מפראג.

אפשר לומר שהיא הנותנת: אדמו"ר הזקן כותב בפירוש בדף השער של ספרו, התניא קדישא, שהוא "מלוקט מפי ספרים", ומקובל שהביטוי הזה הולך על ספרי המהר"ל^{מב}, אף

על פי שבקושי מוצאים רמיזות מפורשות בתניא ובשאר כתבי חב"ד לספרי וחייושי המהר"ל. בכל זאת, הציטוט העיקרי בדא"ח בשם המהר"ל^{מג} הוא שהמהר"ל חלק בתוקף על הרמב"ם שעושה מה' שכל, ש"הוא היודע והוא הידוע והוא הדעה עצמה"^{מד}, ואמר שה' הוא קדוש. חז"ל לא מכנים את ה' 'השכל ברוך הוא' אלא הקדוש ברוך הוא, שנבדל לגמרי מהשכל.

צריך לומר שהכרה זו גופא היא השכל הנבדל של המהר"ל מפראג – שכל שנבדל מהשכל, למעלה מהשכל. המהר"ל מגלה את שרש החסידות – השכל הנבדל שלו הוא מה שנקרא למעלה מטעם ודעת, וממילא עבודת ה' שבאה בעקבותיו היא למעלה מטעם ודעת, עבודה

המהר"ל מגלה

את שרש
החסידות – השכל
הנבדל שלו הוא
מה שנקרא
למעלה מטעם
ודעת, וממילא
עבודת ה' שבאה
בעקבותיו היא
למעלה מטעם
ודעת

41; תש"ה ע' 17.

מב ראה אג"ק ח"ז עמ' צב. וכך גם ע"פ מסורת חסידי בויאן. ראה קובץ בית אהרן וישראל קסז עמ' קנו; בלשון חסידים תתקדש (תשע"ב) עמ' רלב.

מג ראה הקדמה שניה לגבורות ה'. דרך מצותין מצות האמנת אלוקות פ"ג.

מד רמב"ם, הלכות יסודי התורה פ"ב ה". אכן, ראה תניא פ"ב בהגהה (ובכ"ד) שדברי הרמב"ם נכונים לפי הקבלה באצילות (אך לא למעלה מזה).

המחשבה היא

אור שמאיר
לעצמי, בעוד
הזולת לא רואה
ולא מרגיש את
המחשבה שלי.
לעומת זאת,
הדבור הוא דווקא
בשביל הזולת

— "מִדְבָּר" הוא לשון דבור^{נב}
ובדבור צריך לחבר את ה"מי",
הבינה-המחשבה, "מי דקיימא
לשאלה"^{נט}, עם ה"זאת", "בזאת
יבא אהרן אל הקדש"^ס, המלכות-
הדבור, הכל בדרך של העלאה,
"עלה מן המדבר".

החידוש של הבעל שם טוב
הוא שאת מה שאתה עושה
בחיצוניות צריך לחבר לממד
הפנימי. קודם כל צריך להכיר

שיש ממד פנימי, "סתים", ולהעלות את ה"גליא"
שלך, העלמא דאתגליא שלך, לתוך ה"סתים"
שלך — להעלות את הממלא כל עלמין לתוך
הסובב כל עלמין. זהו החידוש של הבעל שם
טוב, שבימיו לא היה ידוע אצל לומדי התורה
כלל וכלל — חידוש עבורם שיש בכלל "סתים",
ושצריך לחבר את ה"גליא" עם ה"סתים".
הרי "תלת קשרין מתקשראן דא בדא, ישראל
אורייתא וקוב"ה, וכולהו סתים וגליא"^{סא}. כאשר
אני מחבר את ה"גליא" שלי עם ה"סתים" שלי
אני מתחבר גם עם התורה, שה"גליא" שבה
מתחבר ל"סתים" שבה, וגם לקוב"ה, שה"גליא"
שלו, אור אין סוף הממלא כל עלמין, מתחבר עם
ה"סתים" שלו, אור אין סוף הסובב כל עלמין.
הממלא כל עלמין הוא ההשגה — מה
שהרמב"ם מדבר עליו, הוא מכיר את הממלא
כל עלמין. המהר"ל, ראשית החסידות, אומר
שהממלא כל עלמין אינו העיקר. אדמו"ר הזקן
מסביר בכמה מאמרים^{סב} שהממלא כל עלמין
הוא מה שנקרא התלבשות. כשמו כן הוא — "מה
הנשמה ממלאה את הגוף כך הקב"ה ממלא את
העולם"^{סג}. סובב כל עלמין הוא כבר השראה,

למחשבה ודבור קוראים גם "אור
המאיר לעצמו" ו"אור המאיר
לזולתו"^{נג}. המחשבה היא אור
שמאיר לעצמי, בעוד הזולת לא
רואה ולא מרגיש את המחשבה
שלי. לעומת זאת, הדבור הוא
דווקא בשביל הזולת, "ויהי האדם
לנפש חיה"^{נד}, "לרוח ממללא"^{נה},
בשביל לתקשר עם הזולת,
להתקשר עם הזולת, להתחבר
עם הזולת. עד כדי כך שחז"ל

משתמשים בלשון דבור, "ראוה מדברת"^{נה}, כלשון
של זיווג.

אם שני המאורות הם הבעל שם טוב ואדמו"ר
הזקן היה אפשר לחשוב שאולי המחשבה היא
הבעל שם טוב והדבור הוא אדמו"ר הזקן, אבל
לא מסתבר לומר ככה. הרי אדמו"ר הזקן הוא
חב"ד — חב"ד זה ודאי התבוננות פנימית, "אור
המאיר לעצמו", עם המון כח מחשבה. לו לבד
קוראים שניאור, שני האורות. אם כן, איך נסביר
כאן את היחס בין הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן?

הבעל שם טוב — חבור הדבור למחשבה

אחד מיסודות תורת הבעל שם טוב^{נז} הוא
שכאשר אדם מדבר בדברי תורה או מתפלל
— כשהוא מוציא את אותיות התורה או את
אותיות התפלה מהפה שלו — הוא צריך
להעלות את הדבור ולחבר אותו עם המחשבה,
בדרך של העלאה מלמטה למעלה. הוא סומך
את הענין על הפסוק "מי זאת עֲלָה מִן הַמִּדְבָּר"^{נז}

נב מושגים שנתבארו (בעיקר) בכתבי אדמו"ר האמצעי
והרה"צ ר' הלל מפאריטש. ראה פלח הרמון וירא נח, ג ועוד.
וראה המשך תער"ב ד"ה "נשא את ראש" תרד"ע (עמ'
תצ); שיעורים בסוד ה' ח"ג פ"ו.

נג בראשית ב, ז.

נד תרגום אונקלוס שם.

נה כתובות יג, א.

נו כש"ט (קה"ת) אותיות סדא ורתה.

נז שה"ש ג, ו; ח, ה. "מי זאת" עולה נח"ת — שנת לידת
הבעל שם טוב (כנ"ל)!

נח השווה שם ד, ג.

נט ע"פ זהר ח"א א, ב.

ס ויקרא טז, ג.

סא זהר ח"ג עג, א.

סב לדוגמה — לקו"ת במדבר טו, ד.

סג ברכות י, א.

כאשר ממשיכים

את כל המחשבה,
כל הפנימיות,
בתוך הדבור, גם
אפשר להפיץ –
לקיים את "יפוצו
מעניתך חוצה"

עיקר גילוי החסידות. אבל
צריכים לחבר ביניהם^{סד}.

אם כן, מה ההבדל
בין אדמו"ר הזקן לבעל
שם טוב? הבעל שם טוב
מחבר אותם בדרך עליה,
"מי זאת עלה מן המדבר"
– כאשר אני מדבר עלי

לחבר את הדבור עם המחשבה, לחבר אצלי את
ה"גליא" עם ה"סתים", וממילא בכל הרבדים של
אורייתא קוב"ה וישראל אני מחבר את ה"גליא"
עם ה"סתים".

אדמו"ר הזקן – חבר המחשבה לדבור

אם כן, בשביל מה צריך כעת את אדמו"ר

הזקן, שלו קוראים **שניאור**
והגימטריא שלו היא
מחשבה-דבור? גם הוא
מחבר מחשבה ודבור, אבל
בכיוון ההפוך – בדרך
של המשכה וירידה: הוא
מתחיל מהמחשבה הכי
פנימית – לכן קוראים
לו חב"ד, עומק ההשגה
וההבנה – והתכל'ס שלו
לגלות את הפנימיות הזו,
להמשיך את ה"סתים"
בתוך ה"גליא". היכולת
הזו היא השכל הנבדל של
אדמו"ר הזקן.

כאשר ממשיכים את כל המחשבה, כל
הפנימיות, בתוך הדבור, גם אפשר להפיץ –
לקיים את "יפוצו מעניתך חוצה"^{סה}, שכן "קאתי

סד וראה **הטבע היהודי** עמ' מדמח (והנסמן שם בהערה
עט) על ההתלבשות שאחרי ההשראה – עבודת אדמו"ר
הזקן להפנים (במושגי קבלת האר"ז^ל, שעיקרה התלבשות
הפנימיות בחיצוניות, כמאמר האר"ז^ל עצמו שעיקר תורתו
היינו שער פנימיות וחיצוניות) את ההשראה של הבעל שם
טוב, ואכמ"ל.
סה משלי ה, טז.

מר"^{סז}. ועוד ענין עיקרי – אם זו ירידה ממחשבה
לדבור, הירידה גם ממשיכה הלאה ומגיעה למעשה
ש"הוא העיקר"^{סח}. מעשה גם לשון תיקון^{סח}, וככה
הוא מתקן הכל במלכות ש"ד^י.

שוב, הגימטריא של **שניאור** היא **מחשבה-
דבור**, סתים וגליא. בעצם, כל אחד משני
המאורות הגדולים הוא גם מחשבה וגם דבור,
רק שהם בדרך "רצוא ושוב"^{סט}. אצל הבעל שם
טוב החידוש הוא שיש "סתים" וצריך לחבר
אליו את ה"גליא" – להעלות את הדבור שלי
ולחבר אותו עם המחשבה, "מי זאת עולה מן
המדבר". כמו על הדבור, הוא מסביר גם על
המעשה, בקיום מצוות מעשיות (מחשבה-דבור
הן לאה-רחל, כנ"ל, והמעשה הוא ירדת רחל
לעולמות התחתונים ב"ע, וד"ל). כתוב "חכם
לב יקח מצות"^ט והבעל שם טוב מפרש שבכל
מצוה מעשית צריך "מצות" לשון רבים –
אני עושה מצוה בחיצוניות, מניח תפילין וכו',
וצריך לחבר אותה עם הכוונה הפנימית, בדרך
של העלאה. לעומתו, אצל אדמו"ר הזקן העיקר
הוא לגלות את הכל. אחרי אדמו"ר הזקן בא בנו,
אדמו"ר האמצעי, ואומר ש'הכל על השלחן'. הוא
כותב בקונטרס ההתפעלות^{טז} – נשבע – שאין
יותר סודות, הכל כבר גלוי. אם כך בתורה, שכל
הסתום מתגלה, כך גם בנשמות ובקוב"ה.

סתים וגליא בנשמות ישראל

אדמו"ר הזקן כותב^{עב} שה"סתים" של
הנשמה הוא אמונה, תשובה ומסירות-נפש
– שלשה דברים שמכוונים כנגד ג הרישין

סז כש"ט (קה"ת) אות א.

סח ע"פ אבות פ"א מ"ז.

סח ראה ראב"ע על בראשית ב, ד; בראשית רבה יא, ו;
זר ח"א מז, ב.

סט יחזקאל א, יד.

ע משלי י, ח.

עא סוף קונטרס ההתפעלות (מאמרי אדה"א קונטרסים
עמ' קפה).

עב ראה גם מאמרי אדה"ז הקצרים ד"ה "מזמור שיר ליום
השבת" (עמ' רכד); שם כתובים עמ' זך. ובכ"מ.

"גליא" – עבודת הצדיקים היא "גליא" ועבודת הבעל־תשובה היא גילוי ה"סתים" שבנפש. כמובן, גם מסירות נפש, שהיא בטול הרצון לגמרי, עד כדי נכונות למסור את הנפש ממש, על קידוש ה', היא לא בחלק ה"גליא" של הנשמה – היא מתעוררת רק בעת רצון מיוחד. בכל אופן, האמונה, התשובה ומסירות הנפש הן ה"סתים" של הנשמה, כך כתוב. ה"גליא" הוא כל כוחות הנפש הידועים לנו, מחכמה ולמטה – "כלם בחכמה עשית"^{טז}. החכמה נחשבת עשייה, כמו שמסביר אדמו"ר הזקן בתניא^{טז} – לגמרי "גליא". שוב, השכל הנבדל של אדמו"ר הזקן הוא היכולת הזו גופא – לגלות, להביע, את הפנימיות.

קדושה, גילוי ושתיקה

נחזור: השכל הנבדל של המהר"ל הוא שבכלל יש סובב, יש קדוש. ההבנה – שהיא כל הספרים שלו – שיש משהו יותר מהשכל הידוע לי. השכל הנבדל של אדמו"ר הזקן הוא המשכת השכל הזה, הנבדל, בתוך הדבור. זו היכולת לעשות "פיצו", להביא את המשיח ככה – רק ככה, עד שיגיע גם לכל אומות העולם. על הפסוק "כי מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים"^פ כתב אדמו"ר הזקן במקום אחד^{פא} ש"הארץ" היינו אומות העולם. לפעמים כתוב^{פב} ש"ארץ" היינו "ארץ חפץ"^{פג}, נשמות ישראל נקראות הארץ של ה'. אבל הוא כותב

עח תהלים קד, כד.

עט פרקים ב' ו'מו; שער היחוד והאמונה פ"ט.

פ ישעיה יא, ט.

פא מאמרי אדה"ז הקצרים ד"ה "ואת רוחי אתן בקרבכם" (עמ' קעד. ועד"ז בונה ירושלים מאמר עג). וראה מאמר ד"ה "ויצא חוטר" תש"ל.

פב אשא עיני מאמר "דבר הוי' זה הקץ" באור ב.

פג מלאכי ג, יב.

שבכתו. השכל הוא כבר "גליא", התגלות. אמרנו שהמחשבה היא "סתים" – זה נכון ביחס לדבור, אבל בנפש כל עשר הספירות הן "גליא" וה"סתים" הוא הכתר, העל־מודע, שבדרך כלל איני מכיר אותו. בשביל מה יש חסידות בעולם? כדי שהכתר יהיה גלוי.

הכתר, ה"סתים", הוא האמונה הפשוטה המושרשת בנשמות ישראל, רדל"א, הראש העליון שבכתו. הוא גם תשובה, כאשר בתשובה העליונה – תשובה מתוך שמחה (כמו שמתגלה בסוכות^{טז}) – מורגש התענוג של ההתקרבות לה' מארץ רחוקה ("כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך

לעשותו"^{טז}), והתענוג הוא הראש השני שבכתו. הוא גם מסירות נפש, שהיא בטול הרצון לגמרי, כדי לעשות רצון חדש, "בכל מאדך"^{טז}. כאן אמרנו באותיות קצרות, צריך להרחיב^{טז}.

האמונה היא לגמרי למעלה מטעם ודעת, כמובן. על תשובה כתוב "במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם"^{טז}, כי תשובה היא כתר, היא "סתים", וצדיקים הם

עג לקו"ת דרושים לשמ"ע פט, א (ובריבו מקומות). ונתבאר עוד בחלק השני של ההתוועדות.

עד דברים ל, יד (וראה רמב"ן שם פסוק יא שמדובר כאן על תשובה).

עה דברים ו, ה.

עו הבעל שם טוב מסביר (כש"ט פח ובכ"ד) שנצח והוד הם אמונה, יסוד הוא תענוג ומלכות היא מצב של צער ועוני ויסורין וכדומה. הצער מעורר לתפלה, שתיקרה בקשת "יהי רצון", עד שזוכים להפוך את ה"צרה" ל"רצה" ול"צהר" כש"ט פדג ובכ"ד). כלומר, שלשת הראשים שבכתו, אמונה־תענוג־רצון, חוזרים ומופיעים בסוף – ה"סתים" של הכתר מופיע ב"גליא" של כוחות המוטבע (האינסטינקט ששרשו בעל־מודע), תכלית הגילוי בחוץ – האמונה בנצח והוד, התענוג ביסוד והרצון במלכות (בפרט האמונה שייכת להוד, ההודאה שלמעלה מטעם ודעת – וראה לוח היום יום ה' טבת – בעוד הנצח, המניע לבזבז האוצרות של המלך, היינו סוד "חביון עוז העצמות" שבפנימיות רדל"א, וד"ל).

עד ע"פ ברכות לד, ב.

קצרות מאד, או שתיקה גמורה^פ. גם לשם כך צריך שכל נבדל – השכל להסתתר מכולם. בכל אופן, זהו לא השכל הנבדל שאנחנו רוצים, כרגע על כל פנים – אנחנו רוצים ומתחננים לה' שנזכה להתגלות של משיח צדקנו כו'.

החן של האמת

נאמר עוד ווארט מאד יפה שראיתי בשם המהר"ל מפראג^פ, בעל ההילולא של היום. הווארט הראשון שאמרנו, בשם האבני נזר, מסור כמובן במסורת של קוצק וכו', המסורת של סוכטשוב, והווארט השני עבר בחסידות באבוב, כנראה מגיע מהדברי חיים מצאנז:

איך אפשר להבחין אם משהו אמתי או לא אמתי? הוא אומר שלדבר אמתי יש חן. אנחנו אוהבים להשתמש בביטוי חן אמתי^ט. על הפסוק "אילת אהבים ויעלת חן"^{פח} מסבירים חז"ל^{טט} שהתורה, שהיא אמת, "אין אמת אלא תורה"^צ, מעלה חן על לומדיה (והרמז: "אילת" גימטריא אמת והיא מעלת חן, וגם "אהבים" בגימטריא חן). הוא אומר כזה ווארט, שהאבחון-כביכול של אמת הוא האם יש לה חן. אמת בקבלה היא בדרך כלל בתפארת^{צא} וחן הוא מלכות^{צב} – אז יש פה יחוד. אנחנו מכירים את הביטוי באשת חיל "שקר החן", אבל כנגד "שקר החן" יש 'חן אמתי', שהוא החן של "אילת אהבים ויעלת חן". אבל עיקר הווארט הוא לא רק הנקודה הזו, שלדבר אמתי יש חן, אלא הסימך-המשל שהוא

ש"הארץ" – "כי מלאה הארץ דעה וגו'" – היינו אומות העולם. ככה גם הרמב"ם כותב בפירוש בסוף המשנה תורה שלו, היד החזקה שלו, שכולם – כולל או"ה – ישכילו את עומק הסודות של ה', רק שישראל יהיו חכמים ביותר^ט. גם אדמו"ר הזקן כותב במאמר אחד שהביטוי "כמים לים מכסים" אומר שהשגת ה' – ה"סתים", עלמא דאתכסיא – תתגלה ותכסה את כולם, ישראל ואומות העולם, כאילו בשוה. אבל הוא אומר שבאמת אין כאן שוויון, כי אם בודקים את עומק הים רואים שהוא משתנה במקומות שונים – יש מקום בו מפני המים עד תחתית הים יש כמה וכמה קילומטרים ויש כמה מקומות שהים רדוד לגמרי, יש רק כמה סנטימטרים. הוא אומר שכאשר יבוא משיח המים יכסו את כולם, ובכל אופן העומק של המים ישתנה מאחד לשני. לכן ישראל יהיו חכמים גדולים מאד, יותר מאומות העולם, אבל המים יכסו גם את אומות העולם – "כי מלאה הארץ דעה את הו' כמים לים מכסים". מי התחיל

איך אפשר להבחין
אם משהו אמתי
או לא אמתי?
לדבר אמתי יש חן

את הגילוי הזה? הוא תלוי בכח להמשיך ולגלות את ה"סתים" – לשם כך צריך להתעצם עם ה"סתים", כדי להמשיך אותו למטה – וזהו השכל הנבדל של אדמו"ר הזקן.

מהו השכל הנבדל של הקוצקער? הוא אורח הכבוד שלנו עכשיו, בח"י אלול הזה... אנחנו אוהבים להזמין אורח כבוד. השכל הנבדל שלו הוא לשתוק, ואם כבר לדבר – לומר הרבה מאד במלים ואותיות קצרות מאד (קוצקער רומז לאותיות קצרות...). גם כאן מכניסים את העצם בתוך המלים, אבל בחסידות זה נקרא אותיות

פ ה אותיות קצרות הן בחכמה (ראה מאמר יום ב' דר"ה ה'ע"ט"ר ובכ"ד) ו"סיג לחכמה שתיקה" (אבות פ"ג מ"ג).
פז זכרונם לברכה (פרלוב) מערכת המהר"ל עמ' תפט, וש"נ.

פז שבעים פני חן פן א, ובכ"מ שם.

פח משלי ה, יט.

פט עירובין נד, א.

צ ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח; הקדמת איכה רבה פסקה ב; פסיקתא דרב כהנא פסקא טו אות ה.

צא ד"ח (מרגליות) לא, א; תקו"ז תקון ע (קלו, א). ובריבי מקומות בספרי קבלה.

צב ראה מפרשים על ספר יצירה פ"ד מ"ב; קהלת יעקב ערך 'חן'.

פד הלכות מלכים פ"ב ה"ה (אכן, בחלק מהנוסחים המדויקים לא נאמר שם 'ישראל' אלא רק 'ולפיכך יהיו חכמים גדולים וכו'"), וראה גם לקו"ש חכ"ז עמ' 246.

למה ילד קטן מוצא חן? כי כל מה שהוא עושה הוא באמת, בתמימות

עליו קודם, ה"סתים וגליא"
של קוב"ה, אורייתא וישראל,
ש"כולא חד".

התקיעות מתחלקות לשלש,
וגם המלה **תרועה** מתחלקת
לשלש – ג"פ **ברכה**, סוד

"הברכה המשולשת בתורה"^{קב}. המהר"ל מפראג
חי 97 שנים, הבעל שם טוב חי 62 שנה ואדמו"ר
הזקן 68 שנה – ביחד **ברכה** שנים. היות שכל
אחד כולל את שלשתם יש כאן ג"פ **ברכה**,
בגימטריא **תרועה** – "אשרי העם יודעי תרועה".
ידיעה היא חיבור – "יודעי תרועה" מתחברים
לשלשת אלה, לשני המאורות הגדולים, בעלי
יום ההולדת של היום, ולמי שהוא בעצם המקור
שלהם, המהר"ל. אדמו"ר הזקן, בתור צאצא
ישיר של המהר"ל, הוא דור שמיני, אבל בסדר
ההשתלשלות וההשראה של מאורי החסידות
אמרנו שיש את המהר"ל-רבי אליהו בעל שם-
רבי יואל בעל שם-רבי אדם בעל שם-הבעש"ט
(החמישי-המשיחי) המגיד-אדמו"ר הזקן. בסדר
הזה אדמו"ר הזקן הוא השביעי, "כל השביעין
חביבין"^{קג}. נמצא שלפי זה הרבי הוא ה-13
מהמהר"ל.

אם כבר הזכרנו את הרבי והקשר למהר"ל:
יש סיפור מפורסם שפעם אחת ראו החסידים
אדם מאד גבוה שעומד בפתח של 770 והרבי
יוצא אליו ומדבר איתו. אחר כך חפשו אותו ולא
מצאו אותו. כשר' ראובן דונין נכנס לרבי הוא
שאל מי היה אותו אדם – הרי הוא היה בן בית
אצל הרבי – והרבי אמר לו שזה היה המהר"ל
מפראג, שכידוע היה הגבוה-הארוך שבדורו^{קד},
"חד אריך"^{קה}, כינו אותו בזמנו 'דער הויכער'
(הגבוה)^{קי}.

נותן לכך: הוא אומר שזו הסבה
לכך שילד קטן מוצא חן. למה ילד
קטן מוצא חן? כי כל מה שהוא
עושה הוא באמת, בתמימות^{צג}.
הוא לא מדמה אותי בכלל במה
שהוא עושה. כרגע, כאשר הילד

קטן – עד שהוא יגדל, ואז הוא כנראה יפסיד
את האמת שלו – הוא אמתי לגמרי. הוא לא
"אחד בפה ואחד בלב"^{צד} אלא "תוכו כבדו". הוא
אומר שאמת היא בעצם תמימות. היות שהילד
הקטן הוא אמתי, יש לו תמימות, מוצא ונושא
חן בעיני כל רואיו. הוא אומר שזהו בדיוק הסימן
של דבר אמתי – כל דבר אמתי הוא כמו ילד
קטן. לחיים לחיים.

"יודעי תרועה"

הזכרנו ש-יב הימים האחרונים של אלול הם
כנגד יב חדשי השנה. עכשיו, ח"י אלול, הוא
חשבון הנפש של חדש תשרי העבר וההכנה
לחדש תשרי הבא, אור חדש^{צה}, "תקעו בחדש
שופר בכסה ליום חגנו. כי חק לישראל הוא משפט
לאלהי יעקב"^{צו}, "יום תרועה"^{צז}. ידוע שתורעה
היא גם לשון שבירה^{צח}, גם לשון שמחה^{צט} וגם
לשון גְּעוּת וחבור^ק. המלה "תרועה" היא עיקר
הכינוי של ראש השנה בתורה. אין בתורה "ראש
השנה" אלא רק "יום תרועה". אחרי התקיעות
אומרים "אשרי העם יודעי תרועה הוי' באור
פניך יהלכון"^{קא}. **תרועה שוה שמים-ארץ, שוה
סובב כל עלמין-ממלא כל עלמין**, היחוד שדברנו

צג תמימות היא פנימיות ההוד, אמת היא פנימיות היסוד
והחן הוא מתנת המלכות – הכל בסוד "איהי בהוד" (ע"ח)
שער הכללים פ"א ועוד), כאשר שלש הספירות האחרונות
נחשבות כאחת, וד"ל.

צד פסחים קיג, ב; ב"מ מט, א.

צה ראה תניא אגה"ק יד.

צו תהלים פא, ה.

צז במדבר כט, א.

צח ירמיה כ, טז; עמוס א, יד.

צט שמואל"א ד, ה; שמואל"ב ו, טו.

ק במדבר כג, כא.

קא תהלים פט, טז.

קב נוסח ברכת כהנים.

קג ויקרא רבה כט, ט.

קד נדה כד, ב.

קה הקדמת תקו"ז יז, א.

קי מגבורי האומה ח"ב עמ' 311.

ג. הבנה הכנה התחלה הבחירה לעתיד לבוא

נסיים בעוד דבר: הנביא יחזקאל אומר שלעתיד לבוא, כשיבוא מלך המשיח, ה' יתן לנו לב חדש ורוח חדשה: "וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב חָדָשׁ וְרוּחַ חָדָשׁ אֶתֶּן בְּקִרְבְּכֶם וְהִסְרֹתִי אֶת לֵב הָאֶבֶן מִבְּשָׁרְכֶם וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר"^{קז}. בהמשך לכך, מיד בפסוק הבא, כתוב "וְאֶת רוּחִי אֶתֶּן בְּקִרְבְּכֶם וְעָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר בְּרָחִי תֵּלְכוּ וּמִשְׁפָּטִי תִשְׁמְרוּ וְעָשִׂיתֶם". ה' אומר שהוא יעשה חידוש, "את אשר בחקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם" –

מה מקשה

אדמו"ר הזקן?
איפה הבחירה
החפשית?! לא
יכול להיות שהיא
תתבטל!

אעשה שאתם, במודעות טבעית, תלכו בחוקי ותשמרו את משפטי, הכל בדרך ממילא. הוא כמובן לא משתמש בביטוי שלנו, מודעות טבעית^{קח}, אבל זו הכוונה.

בפרשת כי תבוא כתוב "והלכת בדרכיו"^{קט}, מצוה להתדמות אליו^ק. זו הליכה אין סופית, שקוראים לה חוק – זו המשמעות של "בחקי תלכו". זה החק של "פנים שוחקות" שאמרו בהתחלה. בלשון חז"ל חק הוא לשון חיקוי, "מחקה למלך"^{קי}א – אנחנו "ממלכת כהנים"^{קיב} מחקים את מלך מלכי המלכים הקב"ה.

שוב, כתוב "ועשיתי את אשר בחקי תלכו". מה מקשה אדמו"ר הזקן^{קיג}? איפה הבחירה החפשית?! לא יכול להיות שהיא תתבטל! גם חידוש שהוא אומר זאת. יש מקומות, כמו באיז'ביצא, ש'נישט געפערליך' שהבחירה

החפשית תתבטל, לא נורא. אבל אצל אדמו"ר הזקן כן משנה, לא יתכן שתתבטל הבחירה גם בימות המשיח. לכן הוא מבסס מאמר שלם על הקושיא הזו על פי הפסוק הזה, "ועשיתי את אשר בחקי תלכו" – אעשה שתלכו בחקי מעצמכם, בדרך ממילא, כאילו הכל באתערותא דלעילא. אבל הרי צריך גם עבודה בכח עצמו.

תכלית המאמר היא שמה שנשאר לנו כאשר "ועשיתי את אשר בחקי תלכו" הוא רק התעוררות – זו המלה שהוא משתמש בה. הוא אומר ככה: ה' לעתיד לבוא יתן לנו גם את הכלים וגם את האורות. מהו הכלי? השכל. מהו האור? ההתלהבות. גם את השכל וגם את ההתלהבות ה' יתן. מה כבר אנחנו נעשה? הוא אומר שלפני עשית הכלי יש רק התעוררות. איך הוא מגדיר את ההתעוררות? זהו גם חידוש מופלא – הוא אומר שעיקר ההתעוררות יהיה מתוך ההבנה שאמרנו קודם, ש'איני יודע כלום' – שהתורה בעצם היא למעלה מהשכל שלי לגמרי, למעלה מהטעם ודעת שלי לגמרי, כתר, "סתים". זהו טבע של יהודי טוב, יהודי חסיד. נתאר לעצמנו מה שהוא אומר: הוא אומר שאני מתעורר – מה פירוש להתעורר? לרצות, לרצות להתקרב, כמו בעל תשובה, שמרגיש 'אני רוצה להתקרב לה', אני מתעורר, 'אני ישנה ולבי ער'^{קי}, אני מתעורר ל"לבי ער"^{קט}. ההתעוררות הזו באה מתוך ההבנה שאני לא יודע כלום.

הוא נותן דוגמה לדבר מתוך הגמרא בהלכות שבת^{קטז}: יש הלכה שאם יש שתי גזוזטראות בשני צדי רשות הרבים, כל אחת היא רשות היחיד, ויש רשות הרבים ברוחב של רשות הרבים – רחוב של טז אמה באמצע – מי שמושיט או זורק מכאן לכאן פטור. אבל אם הן בדיוטא אחת, באותו צד של רשות הרבים –

קיד שה"ש ה. ב.

קטו ראה שהש"ר עה"פ, ונתבאר באורך בשיעור כ"ה מנחם אב תשפ"ב (נדפס בגליון ראה דאז), וש"נ (וראה עוד שם המובא גבי גילוי "לבי ער" בחדש אלול).

קטז שבת פ"א מ"ב (ובגמרא צט, א ואילך).

קז יחזקאל לו, כו.

קח ראה מודעות טבעית; ובכ"מ.

קט דברים כח, ט.

קי סוטה יד, א.

קיא חולין מא, א; ספרא קדושים, א. ובכ"מ.

קיב שמות יט, ו.

קיג מאמרי אדה"ז הקצרים עה"פ.

כאן המקום להזכיר שצריך לתת הרבה צדקה עכשיו – בחדש אלול, בימים נוראים

מעצמו, מהי עבודת האדם?
ההכנה למצוה.

יש דרוש שלם בלקו"ת,
במלים פשוטות, מהי הכנה
לתפלה בבקר. הוא אומר קיט
שיש שלש הכנות: קודם כל –
לתת צדקה. כאן המקום להזכיר

שצריך לתת הרבה צדקה עכשיו – בחדש אלול,
בימים נוראים. צדקה היא הכנה, "אני בצדק
אחזה פני" קכ – אם רוצים שאור ה' יתגלה
לך בתפלה צריך קודם לתת צדקה קכא. ההכנה
השניה היא טבילה במקוה, כדי להיות טהור. מה
הדבר השלישי של הכנה? לימוד חסידות קכב. כמו
שמוסבר בלוח "היום יום" קכג שיש התבוננות
של לימוד, התבוננות לפני התפלה והתבוננות
תוך כדי התפלה, שכולה אלקות – על דרך
עולמות-נשמות-אלקות קכד. בכל אופן, יש שלש
הכנות – צדקה-מקוה-חסידות. שוב, הבעל שם
טוב אומר שעיקר העבודה הוא ההכנה למצוה,
ואם אתה מכין כדבעי היא נעשית בעצמה.
גילוי אור המצוה הוא כבר אחרי המצוה קכה.
בכל מצוה יש עבר-הוה-עתיד – העבר הוא
ההכנה, עבודה של; ההוה הוא המצוה עצמה,
שנעשית כהרף עין; והעתיד הוא הגילוי של
אור המצוה.

אם כבר הבעל שם טוב אמר שהעיקר הוא
ההכנה, מה מוסיף אדמו"ר הזקן? כשלומדים
מהר"ל – במאמר מוסגר, הרבה צדיקים אמרו קכו
שהכי חשוב להתחיל במהר"ל מספר באר הגולה
– הוא נותן את ההבנה שהתורה למעלה

שני בתים אחד אחרי השני, יש
פה מרפסת ופה מרפסת – מי
שמושיט מכאן לכאן חייב ואילו
הזורק מכאן לכאן פטור. הוא
אומר שזה נוגע למיתת בית דין
בעולם הזה ובעולם הבא, ובשכל
הפשוט אין לזה שום הבנה –

למה אם זה באותו צד של רשות הרבים, בדיוטא
אחת, יש חיוב ואם במשני הצדדים הזורק פטור?
למה אחד פטור ואחד חייב?! זו הדוגמה שהוא
מביא מהגמרא. בסוף הוא כותב שמכאן נבין
שהתורה היא לא שכל אנושי בכלל, גם הנגלה,
גליא דתורה, הוא לא שכל אנושי בכלל אלא שכל
אחר. מתוך זה הוא מתעורר לרצות להתקרב לה'.
זו הבחירה שנשארת לנו לעתיד לבוא.

הבנה-הכנה-התחלה

נסיים בעוד שלישיה, שלש מילים – הבנה-
הכנה-התחלה:

ההבנה כאן היא הבנה שאני לא מבין כלום.
מי כותב זאת? אדמו"ר הזקן, גאון הגאונים, שיש
לו שכל נבדל – בעל השכל-הנבדל אומר ש'אני
לא מבין כלום'. זו תובנה, הבנה, הוא מבין זאת.
אמרנו שבעצם השכל הנבדל הזה אינו חידוש
אדמו"ר הזקן – יש אותו גם לאדמו"ר הזקן,
אבל הוא החידוש של המהר"ל מפראג.

מהו הבעל שם טוב? דברנו הרבה פעמים
שהבעל שם טוב מדגיש שעיקר עבודת ה' אינו
המצוה עצמה, משום שהמצוה צריכה להעשות
מעצמה. בכך שהבעל שם טוב אומר שהמצוה
צריכה להעשות מעצמה הוא כבר מביא לימות
המשית, לקיום של "ועשיתי את אשר בחקי תלכו
ואת משפטי תשמרו ועשיתם". יש כמה וכמה
פסוקים שאת המלה "אתם" קוראים-דורשים
"אתם" קיז, שאנחנו העושים את המצוה עצמה קיח,
אך הכל בדרך ממילא. אם קיום המצוה נעשה

קיט לקו"ת תבוא ד"ה "תחת אשר לא עבדת" פ"ג (מג, ב
ואילך). וראה שיעור ט' אלול תשנ"ט.

קכ תהלים יז, טו.

קכא ילקו"ש עה"פ; בבא בתרא י, א.

קכב ראה שיחת ש"פ שלח תשי"ג ס"ט.

קכג לוח "היום יום" ל"כ תמוז.

קכד אגרת הבעש"ט לגיסור' גרשון מקיטוב, כש"ט (קה"ת)
אות א. ראה סוד ה' ליראיו שער "עולמות, נשמות, אלהות".

קכה ראה אור ישראל ש"ה בסיפור "טעימה של משיח".

קכו ראה גם זכרונם לברכה (פרלוב) מערכת המהר"ל
(עמ' תצב), ויש"נ.

קיז סנהדרין צט, ב; ר"ה כה, א וברש"י ד"ה "אתם".

קיח ראה גם תו"א א, א. וברבינו מקומות.

התעוררות – ושם עיקר הבחירה שלנו; אחר כך צריכה להיות הכנה, גם מצדנו, הכל לפני ביאת משיח – ההכנה היא בחירה, לכן הבעל שם טוב אומר שהיא עיקר העבודה; כל אחד לוקח את הבחירה עוד שלב – אדמו"ר הזקן כבר אומר שהבחירה לא רק בהבנה ולא רק בהכנה אלא שאפשר גם שאתה תהיה המתחיל, ו"המתחיל במצוה אומרים לו גמור" מלמעלה. אם אתה מתחיל, "אין המצוה נקראת אלא על שם גומרה" קלב – כל המצוה, גם מה ש"ועשיתי את אשר בחקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם", הכל יקרא על שמכם. "ולך אֲדִינִי חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו" קלג – גם תורת הבעל שם טוב קלד – שאף על פי שהאדם אינו אלא "מסייע שאין בו ממש" ה' מחשיב, זוקף לזכותו, את כל העשייה.

שה' יעזור לנו לקיים את הכל: היום, ח"י אלול, הוא כנראה שקודם כל נבין – נבין איפה אנחנו עומדים, מה אנחנו רוצים – ושתהיה התעוררות ראשונית לימים הבאים, לחדש הבא עלינו לטובה, שנה הבאה עלינו לטובה. אחר כך שנכין את עצמנו, כל אחד ואחד לפי מה שהוא מסוגל לעשות הכנות. ואחר כך, ביום הראשון של השנה, שאנחנו נתחיל. ההתחלה שלנו היא מכח המשכת ה"סתים" לתוך ה"גליא", השכל הנבדל של אדמו"ר הזקן. כאשר אנחנו נתחיל ה' יגמור בעדנו – זהו גם ביטוי שאדמו"ר הזקן מביא בהקדמת ספר התניא. בשביל שה' יגמור בעדנו צריך גם בטחון, הוא אומר – "נכון יהיה לבו בטוח בה' גומר בעדנו", "המתחיל במצוה אומרים לו גמור".

לחיים לחיים, כתיבה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה, בשורות טובות, והעיקר משיח נאו.

מהשכל – שבשכל האנושי שלי איני מבין, שהשכל האנושי שלי רחוק אין סוף מהאמת. מתוך ההבנה הזו, מחדש אדמו"ר הזקן, באה לי התעוררות – שבכל אופן אני רוצה, רוצה את ה'. להתעוררות הזו, החידוש של אדמו"ר הזקן, של חב"ד, מתאים לקרוא התחלה – "זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון" קכז. המושג התחלה הוא מושג מאד עמוק, שהסברנו הרבה פעמים שהוא מלה עיקרית בחסידות של רבי אייזיק מהומיל^{קכח}, עומק חסידות חב"ד – התחלה חדשה. עיקר ההתחלה החדשה הוא בראש השנה, שצריך להתחיל מחדש.

מה בין הכנה להתחלה? הכנה היא לפני הדבר – אתה מתכוון, אבל עוד לא מתחיל. התחלה היא "המתחיל במצוה אומרים לו גמור" קכט – אומרים מלמעלה (אמירה היא המשכה, בסוד אור־מים־דקיע^{קל}). הבעל שם טוב אומר שצריך רק הכנה, והמצוה נעשית מעצמה, והמהר"ל הוא ההבנה שעוד לפני ההכנה, אבל אצל אדמו"ר הזקן, שממשיך מוחין בגליא, מחשבה בדבוק, החידוש הוא 'אני המתחיל'. יש שאלה מי מתחיל, הקב"ה או אנחנו^{קלא}, ואדמו"ר הזקן אומר שאני יכול להתחיל לעשות את המצוה בפועל – התחלה שהיא רגע כמימרא – ואם אני מתחיל להביא משיח, מיד אפשר לפתוח את העינים ולראות משיח, לחיות עם משיח. תתחיל – תתחיל לגמור – והגמר האמתי יבוא מלמעלה.

לקראת השנה החדשה

העיקר כאן בסוף הוא הווארט האחרון: שצריכה להיות הבנה – שמביאה לידי

קכז נוסח תפלת מוסף לראש־השנה.

קכח ראה דרוש לחג השבועות (בתוך מאמר יצי"מ) כ, ד ואילך.

קכט ע"פ ירושלמי פסחים פ"ה ה"ה.

קל זהר ח"ב קסז, א. ע"ח שי"א (המלכים) פ"ו (מ"ח). ובכ"מ.

קלא איכה רבה ה, כא. ובכ"מ.

קלב סוטה יג, ב.

קלג תהלים סב, יג.

קלד כש"ט (קה"ת) אות קצג.

שיעור

קשר הפרשות כי תצא וכי תבוא

תצא תבוא

קיצור מהלך השיעור

בשבת האחרונה, כעלות המנחה, פתח הרב את השיעור (שרק נקודה ממנו מובאת כאן) בביאור **הקשר בין הפרשיות "כי תצא" ו"כי תבוא"** – לפי דברי הרבי מליובאוויטש – כתהליך של **עבודת ה' המאפיין את כל חיי כל יהודי בפרט וחיי עם ישראל בכלל**.

עבודת היהודי – מלחמה ושלוש

אנחנו נמצאים כעת בזמן מנחה של שבת "כי תצא", בה כבר קוראים את פרשת "כי תבוא". בדבר-מלכות של פרשת "כי תצא" הרבי מדבר על הניגוד בשמות שני הפרשות, שני הפכים – יציאה למלחמה לעומת ביאה אל הארץ, אל המנוחה ואל הנחלה, אל בית המקדש. אנחנו אוהבים להסביר^א שהמלה צבא היא נוטריקון יוצא ובא – הצבא יוצא למלחמה, מנצח בע"ה, ובא חזרה אל הארץ עם השלל של המלחמה, כמו דוד המלך שהכין במלחמות את החומרים לבנין בית המקדש^ב.

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעד. לא מוגה. שבת כי תצא תשפ"ד – כפ"ח.

א **לב לדעת** מאמר "צדיק יסוד עולם" עמ' מ; ביאור ב למאמר "אמונה ובטחון". ראה תרגומנא (ברלין תרצ"ב-ח) ח"ד עמ' ט.

ב ראה שמואל'ב ח, ד"ב (וברד"ק שם); דה"א יח, ח.

באמת, כמו שכתוב בספר התניא^ג, החיים של הבינוני הם מלחמה – כל יהודי מקיים בירידה לעולם "כי תצא למלחמה", מלחמה של עבודת הבירורים, שמתקיים בה גם "ושבית שביו וראית בשביה אשת יפת תאר וגו'"^ד בעבודת הבירורים. המגמה העתידית היא לנצח את המלחמה ולקיים "והיה כי תבוא אל הארץ", לעשות לה' דירה בתחתונים^ה.

מעבודת נפש-רוח לגילוי הנשמה

כשיהודי יורד לעולם הוא מקבל נתינת כח למעלה למה שהוא צריך לפעול כאן. בקבלה כתוב^ו שהיסוד שיהודי מקבל כשהוא יורד לעולם הוא נפש-רוח ואחר כך אם זוכים יותר מקבלים

ג פט"ו; פ"ל.

ד דברים כא, י.

ה תנחומא נשא טז; תניא פל"ו.

ו חסדי דוד סימן עו (ובארוכה **חסדי דוד הנאמנים**) וש"נ.

היציאה למלחמה,

בחירוף נפש,
שייכת למדרגת
הנפש. כל הסיפור
של אשת יפת
תאר, "וחשקת בה
וגו", שייך לתחום
של מדות הלב,
מדרגת הרוח

גם נשמה. היציאה למלחמה, בחירוף נפש, שייכת למדרגת הנפש. כל הסיפור של אשת יפת תאר, "וחשקת בה וגו", שייך לתחום של מדות הלב – האהבה־החשק, ושאר המדות – מדרגת הרוח. אחר כך, כשזוכים להגיע ל"והיה כי תבוא אל הארץ" – "אין ויהיה"

אלא לשון שמחה¹ – זוכים גם למדרגת הנשמה (הבינה־השמחה, בחינה של עולם הבא), לעשות לה' מקום להשראת שכינה בבית המקדש ("היכל קדש הקדשים" שייך גם הוא לבחינה²).

ורמז יפה: **תצא־תבוא משלימים ל־ל ברבוע³, סוד 'הלב היהודי' – ב אותיות ל העומדות זו מול זו, ל פעמים ל. ה־ל כאן היא גם סוד הלב, מקום הרוח, לה זוכים בעבודה של "תצא", וגם סוד "מגדל הפורח באויר"⁴, מדרגת**

1 ע"פ בראשית רבה מב, ג.

2 ח' זהר ח"א מא, א (ואילך); ח"ב רמא, א (ואילך); ע"ח שמ"ו (כסא הכבוד) פ"ג.

3 העולה **כתיבה חתימה** (לשנה טובה ומתוקה) כתיבה כחיל בבית דוד (ראה קידושין פ"ד מ"ה) וחתימה בשלום (כחתימת התפלה ועוד).

4 אמרי שפר ח"ג. ראה **אותיות לשון הקדש** בביאור צורת האות ל (עמ' רד"רה). **הלב היהודי** עולה **מגדל** ("מגדל הפורח באויר", כדלקמן) ועולה **עז** – בסוד **"מגדל עז"** (תהלים סא, ד; משלי יח, י) – **עז** ב"כי תצא למלחמה" (ב"עז מלך", מתוך אהבה עזה לה', לעמו ולארצו) ו**מגדל** היינו השלום (סוד אמא־שלום) של "כי תבוא". הלב היהודי במילוי עולה 990 – **משיח בן יוסף** (מלחמה) **משיח בן דוד** (שלום).

יא חגיגה טו, ב; סנהדרין קו, ב ורש"י שם. **ל ברבוע (תצא תבוא)** ועוד **"מגדל הפורח באויר"** עולה 1495 – כל כב אתון דאורייתא מ'א עד ת, **"דברי קהלת בן דוד מלך בירושלם"** (קהלת א, א) – דוד בסוד "תצא למלחמה" וקהלת המקהיל קהילות, שהוא שלמה (לשון שלום) הבונה את בית המקדש (בירושלים, עיר השלום) בסוד "תבוא".

הבינה־הנשמה³, השייכת לעבודה של "תבוא" (והוא סוד "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך"⁴, כפי שלמדנו בשיעור התניא של היום⁵, המשכה מהמקיף של אי־סוף אהבה מסותרת גם אצל מי שבגילוי הוא בבחינה יראה). לכל אחת משתי המלים **תצא־תבוא, ל פעמים ל**, נוספת המלה **"כי"**, שבעצמה שוה ל⁶ (**"כי תצא"** – **"כי תבוא"** עולה 960 והמלים הבאות, **"למלחמה"** – **"אל הארץ"**, עולות 480, יחס של "שלם וחצי", כשהכל יחד עולה 1440, י"פ קדם).

יב ע"ח שכ"ט פ"ה (מ"ב); קהלת יעקב ערך ל'. ראה גם ספר הערכים חב"ד אות למד עמ' 135 ואילך.

יג תהלים לא, כ.

יד אגה"ק יג.

טו וראה בפירוש "הון עשיר" לריש מסכת כתובות – שלמדנו לפני שבועיים, לכבוד תחלת לימוד מסכת כתובות בישיבות שלנו (לפי סדר הלימוד הנהוג בכל ישיבות חב"ד) – שדורש בכל ארבע רמות הפרד"ס את האות ל במשנה "בתולה נשאת ליום הרביעי" ואלמנה "ליום החמישי" (ולא 'ביום הרביעי' ו'ביום החמישי'), כאשר בכולן ה־ל היא תוספת של משהו סודי: בפשט – היחוד הקדוש שנעשה בליל חמישי (שנתברך בברכת "פרו ורבו" לדגים), אחרי החתונה הגלויה ברביעי (כאשר ה־ל כוללת את כד השעות של יום רביעי ועוד ו שעות מהלילה הבא); ברמז – ה־ל רומזת לאמירת "לך לשלום" (ולא "לך בשלום") שהיא הליכה לחיים (ברכות סד, א), (ראה חיים עם אשה אשר אהבת" (קהלת ט, ט) בשלום בית ובהעמדת דורות ישרים מבורכים, שבהעדרם האדם חשוב כמת (נדרים סד, ב); בדרוש – למד לשון לימוד (ויש להוסיף כי בפרט "ליום הרביעי" ו"ליום החמישי" היינו הספירות נצח והוד, שנקראות "למודי הוי"), לו זוכה מי שמתחתן, שהרי "כל השרוי בלא אשה שרוי בלא תורה" (יבמות סב, ב); בסוד – ל היא "מגדל הפורח באויר", בחינת אמא, המתגלה בחתונה בסוד "בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו" (שה"ש ג, יא), ודוק.

טז פעמיים "כי" היינו סוד 'צווי כי' – שתי 'כי' (פרות באידיש) – מהן פרנסתו של רבי שלמה מקרלין (ראה כתבי ר"י שוב, ר"ש מקארלין אות מב), שאנחנו אוהבים לתת להן כל פעם פירוש נוסף (ראה גם ליל שש"פ תשס"ג, סעודת משיח תשע"ז, שיעורי ח' שבט וכ"ב תמוז ע"ט, כ"א כסלו תש"פ, ח"י סיון תשפ"ג ועוד ועוד).

הסיפור החסידי

הבעש"ט ונשמת המהר"ל | סיפור לח"י אלול

בעל ואשתו. קדם שנסעו משם האורחים, היה רבי ברוך נותן נדבות לעניים, ואשתו רחל נתנה לעניות. כשבא לשם הבעש"ט ואשתו, נחו מעט ואכלו, וחיתה נפשם. ספר הבעש"ט לרבי ברוך על אודות הסוס, מיד שלח רבי ברוך לקרא למשרתיו, ושאל אותם אם נמצא כעת איזה סוס שלא יכשר עוד לעבודת האדמה, השיבו המשרתים, שנמצא סוס כזה, צוה רבי ברוך לתתו במתנה להעני. שמח הבעש"ט מאד על המתנה, ומחמת שהוא ואשתו היו עיפים מאד מהנסיעה הרחוקה, שיותר משישבו בהעגלה הלכו ברגליהם, על-כן נשאלו לנחש שם עד אחר שבת-קדש. כשבקש הבעש"ט מאת רבי ברוך שיתן לו חדר מיוחד, שיוכל ללון שם הוא ואשתו, אמר לו רבי ברוך, שלא יוכל למלא בקשתו זאת, כי חק שם לו, שכשאינו יודע בברור שהאורחים הם בעל ואשתו, אינו נותן להם חדר מיוחד, ישר הדבר בעיני הבעש"ט, ושבת שם. והבעש"ט היה מתנהג אז בהצנע לכת מאד, ועל כן לא נכר בו שום דבר של חשיבות, כמוהו כשאר העניים.

ויהי במוצאי שבת-קדש, כשרבי ברוך שכב על מטתו לישן, ראה פתאם שזורח איזה אור מן החלון, ויתפלל. נגש אל החלון, וראה והנה בחלון אחד מחדרי העניים זורח אור גדול. התפלל רבי ברוך וגם התפחד, אולי תפרוץ מזה שרפה חס ושלום. לבש את בגדיו, והלך בחפזו להודיע מהו האור הזה. הוא נגש בלאט אל דלת אותו החדר, והציץ בעד חור המנעול של הדלת, וראה כי זה העני, שנתן לו את הסוס במתנה, יושב על הארץ ואומר ברעדה גדולה תקון חצות, ועומד בפסוק "למה לנצח תשכחנו תעזבנו לארך ימים", כפיו פרושות למעלה ופניו מזהירים מאד, ומעיניו נשקפות דמעות, וראה שוב, שאצל העני עומד איש גבה קומה, בעל זקן

בצעירותו של הבעל שם טוב, כשהיה נסתר, התפרנס בדוחק מיגיע כפיו והיה מוביל מיט למכירה בעיר. אשתו הצדקנית, אף שהייתה רכה וענוגה ממשפחה עשירה, ידעה את צדקתו והתמלאה רחמים עליו: לקחה גם היא מעדר, נסעה עמו לשדה, ועזרה לו לעדור בחול ובמיט ולהניחם על העגלה. לפעמים נסעו מעיר לעיר כמה שבועות באין משניה בהם, כי נחשבו כעניים עובדי אורח.

פעם נחלש סוסו של הבעש"ט, ואי אפשר היה לתת עליו משא. והיה הבעש"ט בצער גדול, כי כסף לקנות סוס אחר לא היה לו. כשנפגש בדרך עם עניים אחרים שח לפניהם את צערו, ויעצו לו שישע אל כפר אחד הסמוך לאומן, ששם דר בעל אחוזה יהודי, רבי ברוך, והוא מכנים אורח גדול. ודרכו שכשבא איש עני הנוסע בעגלה, והסוס שלו חלש וגרוע, נותן לו סוס אחר משלו: מאלה שלעבודת האדמה לא יצלחו עוד, אך יכולים לעבד עבודות קלות. שמע הבעש"ט לעצתם, ונסעו לשם, הוא ואשתו.

ורבי ברוך היה עשיר גדול, וברח ממדינת בוחמיה לרוסיה מחמת הרדיפות על היהודים. הוא לא היה תלמיד חכם, אבל היה איש תם וירא אלקים, ואשתו רחל גם היא היתה צדקנית. הרבה צדקה וגמילות חסדים עשו, וביותר התאמצו בהכנסת אורחים: למצוה זו הקדישו בית מיוחד, ובו הרבה חדרים. ומנהגם היה לתת רשות לכל עובר ארח להתאכסן שם שבוע שלם ולקבל בכל יום שתי סעודות, ובשבת-קדש אכלו כולם על שלחן רבי ברוך. כאשר עברו עניים עם נשיהם ומפם נתן להם חדר מיוחד; ואם באו איש ואשתו בלא בנים, לא רצה לתת להם חדר מיוחד, כי חשש אולי אין הם

צער, ואחר כך תזרח צדקתו כאור החמה. ויותר מזה אל תשאל אותי דבר, ואל תגלה לשום אדם מכל אשר ראית ודברת עמי, ולא תכבדני בפני כל איש, רק תתנהג עמי כמו עם שאר העניים והאביונים, ולמחר אני נוסע מזה. ורבי ברוך הלך לביתו, ולמחרתו נסע משם הבעש"ט בעגלתו, רתומה לסוס החדש שנתן לו רבי ברוך, ולא נודע לשום איש מה שקרה באותו לילה, רק רבי ברוך רשם לעצמו כל הענין בספר הזכרונות.

וברכת הבעש"ט נתקיימה: אשתו של רבי ברוך הרתה וילדה בן, והיתה השמחה במעונם על הישועה הגדולה הזאת, שנתן להם בן־זכר, צווה רבי ברוך להודיע בכל העירות הסמוכות שהוא מבקש את כל העניים לבוא לברית המילה, ויען כי "חברך חבא אית ליה", ונשמע הקול בכל מקום, התקבצו בברית המילה הרבה עניים ואביונים, והרבה מהם באו גם עם נשיהם וטפם, ורבי ברוך הכין להם מקום ללון וגם להם רב. ויום הברית הגיע, וכמה מאות אנשים שהיו שם שמחו מאוד, כי כלם היו אוהבים לרבי ברוך, אבל בפני רבי ברוך עצמו היתה נכרת עצבנות קלה, כי הוא היה משתוקק שיזכה לראות בין העניים עוד פעם אותו הצדיק הנסתר, שברכו בבן הזה, ועליכן היה רבי ברוך הולך וחוזר בכל פעם בין העניים לראות אולי נמצא גם היום ביניהם העני ההוא, והשערתו נתאמתה, כי גם הבעש"ט בא עם מקלו ותרמילו בין העניים, ויהי כאשר ראה אותו רבי ברוך רץ לקראתו, ונתן לו שלום בשמחה רבה, אך תכף רמו לו הבעש"ט שישתוק, ואמר לו: השמר לך מאוד לכל תדבר עמי, ולא תחלק לי שום כבוד, רק תתייחס אלי כמו לכל העניים, והכרח רבי ברוך לשתוק.

אחר התפלה נעשתה ברית המילה, ונקרא שם הילד "אריה לייב". והיה שם המנהג אז, שכאשר חזר הקוואטער עם הילד אחר ברית המילה, הלך אחריו גם בעל הברית, וכל מי שהקוואטער עבר לפניו, היה מניח ידו על ראש הילד ומברך אותו ואת אביו, בעל הברית. וכיון שרבי ברוך ידע שבין העניים נמצא גם הצדיק הנסתר, עליכן צווה להקוואטער שיעבר עם הילד גם בין העניים, כדי שגם העניים יברכו אותו,

ארוך ולבוש לבנים, וגם האיש הזה פניו מזהירים מאוד. פחד ואימה גדולה נפלו על רבי ברוך מכל החזיון הזה, עד כי לא יכל לעמד על רגליו, ונפל מלא קומתו ארצה והתעלף.

כששמע הבעש"ט את קול הנפילה, רץ אל הדלת ופתח אותה, וראה את רבי ברוך שוכב מתעלף. התחיל לשפשף אותו עד כי העירו מעלפונו, ורוחו שב אליו, והביאו אל החדר לנוח קצת. הבין רבי ברוך שאין זה איש פשוט, והתחיל לבקש ממנו מחילה על שלא מלא בקשתו בדבר החדר, נפל לרגליו ובכה מאוד. העמידו הבעש"ט, וגזר עליו שישתק ולא יגלה הדבר כל ימי חייו, וברך אותו שיזכה לבן שיחיה צדיק גדול. והזהירו שאשתו לא תתנהג בדרך שהתנהגה עד עתה, שלא רצתה להיניק בעצמה את ילדיה ושברה להם מינקת, אלא שאת הילד הזה שתלד תניק דוקא היא. אמר רבי ברוך: אמן, כן יהי רצון.

ורבי ברוך אמר אל הבעש"ט בהכנעה גדולה: ימחל אדוני אם ארהיב עז בנפשי לשאלו שאלה אחת: מי הוא זה הזקן העומה מעיל לבן, שנמצא גם כן בחדר זה? והשיב הבעש"ט: כיוון שזכית לראותו אנלה לך את הסוד, שזוהי נשמת הצדיק הגדול מהר"ל מפראנז"ל, אשר יחוסך הוא מגזעו ושרשו, ועתה הגיעה העת שנשמתו מוכרחת לבוא לזה העולם, לעשות תקונים גדולים ונוראים, ואתה זכית לזה שהבן אשר תוליד תתגלגל בו נשמה קדושה זאת, ועל כן תקרא את שם הילד "לייב". ואמר לו עוד הבעש"ט: אני בטוח שאראה את בנך אשר תלד, ואני אברכהו. ולא יכל עוד רבי ברוך להתאפק, ויבך מרב שמחה, כי עד עתה לא היה לו בן. אחרי־כן אמר רבי ברוך להבעש"ט: אדוני הצדיק! עוד שאלה אחת ארהיב בנפשי לשאל מאתו, ואל יחר אף אדוני עלי, חשקה נפשי לדעת מה שם כבודו ואיה מקום משכנו, ונפשי בבקשתי שלא יהיה עוד חיי צער ודחק, ושכל מחסוריו יהיו עלי כל ימי חייו. ענהו הבעש"ט: דבר זה אל תשאל ואל תבקש, ועדין לא הגיעה העת שאתפרסם בעולם.

ואמר לו עוד: תדע, שגם בנך אשר תוליד לא יתפרסם תכף בעולם, וקודם שיתפרסם יהיה חי חיי

שדמותו ותורתו הטרימו את החסידות מבחינות רבות, והיוו השראה לה, היה דמות כזו: כידוע, המהר"ל עסק בבריאת גולם – מעין "משיח דתהו" פלאי ובעל כח, שאיננו מדבר אך כופה את עצמו על המציאות בכח הזרוע. כגרסה משחית משודרגת, הולידה הסתלקותו של המהר"ל את החסידות – משיחיות שלוקחת את הלהט והרצון לתיקון ומנתבת אותם בכלים של דיבור, תורה ואהבה (לא לשוא **ח"י אלול** עולה בגימטריא **פה** – כך ששני ימי ההולדת הם בסוד "פה אל פה אדבר בו").

ומעניין להבחין, כי סיפור לידתו של הסבא משפולי דומה מעט לזה של הבעל שם טוב: יהודי מכניס אורחים, המגלה כי אורחו הוא צדיק ונשגב ומתבשר כי ייוולד לו בן מופלא. אבי הבעש"ט קרוי בשמו של אליעזר עבד אברהם – שכמו המהר"ל והסבא משפולי, גם הוא דמות של "אורות דתהו בכלים דתיקון": בתחילה הוא בן חם, ונקרא בשל כך "ארור" (בבחינת עולם התהו שנשבר), אך לבסוף יצא מכלל ארור ונקרא "בא ברוך ה'", כשהתמסר לשליחות אברהם אבינו, מכניס האורחים. בכתבי האר"י אף מובא, כי נשמתו היא נשמת משיח.

איחוד התהו והתיקון שולח אותנו למוטיב חשוב נוסף: שיתוף הפעולה של הבעל שם טוב ואשתו, ושל רבי ברוך ואשתו. הקשר בין בני זוג הוא מאפיין מובהק של "כלים דתיקון", שכן התהו איננו מסוגל להכיל את הזולת ולהתחשב בו. אכן, בכתבי האר"י מובא כי הדה, המלך השמיני ברשימת המלכים שמלכו "לפני מלך מלך לבני ישראל", מבטא את עולם התיקון לאחר שבעת מלכי התהו: הוא היחיד שלא נאמר עליו שמת, והוא היחיד שמסופר לנו כי היה נשוי. עניין זה קשור גם לאילמותו של הגולם, ולעניין הפה בו פתחנו: האשה, המלכות, קרויה **פה (=ח"י אלול, כאמור)**, ויכולת הדיבור והתקשורת עם הזולת היא המאפשרת למלך באמת: לרדת אל המציאות ולנווט אותה, מבלי להישבר בדרך.

ובעקף כדי שיתברך הילד גם מאותו העני הצדיק. כאשר הגיע הקוואטער עם הילד להבעל-שם טוב, הניח גם הבעש"ט את ידיו על ראש הילד, ואמר בשמחה ובקול רם: הנה אנכי עס-הארץ, ואינני יודע לברך ברכות בלשון הקדש. אבל אני זוכר מה שאבי למדני בחמש, בפסוק "ואברהם זקן", ואמר לי ש"אב" הוא "פאטער" (אבא), ו"זקן" הוא "זיידע" (סבא). והפרוש של "אברהם זקן" הוא, שאברהם אבינו נעשה סבא שלנו, ועל-כן אני מברך את הילד הזה שיהיה סבא לכל ישראל, כמו שאברהם אבינו היה סבא לכל ישראל. שחוק גדול פרץ מבין הקהל לשמע הפרוש של "ואברהם זקן" וברכתו של העני לילד, ותכף נתפשט זה השם בין הקרואים, וקראו לילד הנ"ל על דרך שחוק בשם "זיידע" (סבא). והשם מצא חן בעיני כל השומעים. וכאשר שאלו את רבי ברוך או את אס-הילד לשלמו של הילד היו שואלים בזה הלשון: "מה שלום סבא שלכם?", וגם אביו ואמו היו קוראים לו הזיידלה שלנו, עד אשר נשאר לו זה השם לכל חייו, וגם כשנתפרסם בהמשך הזמן לצדיק הדור ופעל גדולות ובטל הרבה גזרות רעות מעל ישראל, לא פסקו מלקראו בשם סבא, הלא הוא סבא קדישא משפולי, הנקרא בשם "שפולער זיידע", זכר צדיק לברכה!

[סיפורי חסידים (רש"י זיין), פרשת תזריע]

בסיפור הפלאי הזה נכרכים יחד הבעל שם טוב והמהר"ל, שקשר מיוחד ביניהם: המהר"ל נפטר בח"י אלול, ואילו הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן נולדו ביום זה. בעצם, ניתן להבין את הסתלקות המהר"ל כעלייה שטרם ירידה: נשמת המהר"ל עולה, ומכוחה יורדות לעולם נשמות הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן, בסוד "רוח אייתי רוח ואמשיך רוח". אך מה יכול הסיפור ללמד אותנו על כך?

נפתח בברכתו המיוחדת של הבעל שם טוב לרך הנימול: הביטוי "**ואברהם זקן**" עולה בגימטריא **תהו**. הדבר מתאים במיוחד לדמות הסבא משפולי שהיה דמות משיחית של "אורות דתהו בכלים דתיקון". גם המהר"ל מפראג,

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

מעגלי הפצה

האם עדיף להשקיע יותר על הפצת יהדות בסביבה הקרובה עם קשר אישי וכו', או שעדיף דוקא להפיץ ברחבות החוצה?

מענה:

טוב להפיץ קרוב וליצור קשר אישי, אך גם בכל פעם צריך להרחיב את המעגל.

אור או חשך?

בשנה האחרונה אנו רואים מחדלים רבים של הממשלה וכוחות הבטחון (גם בשטח ובעיקר באימוץ קונספציות וערכים משובשים), מול הצלחות גדולות שלהם, כמו פיצוץ הביפרים בלבנון. מה צריך להיות היחס הנכון?

מענה:

"אור וחשך משתמשים בערבוביאי" (הגדר של קליפת נגה). יהי רצון שהאור יתגבר על החשך וגם יהפוך אותו לאור גדול – "העם ההולכים בחשך ראו אור גדול".

שירד מהכסא ויחליפו רעו הטוב ממנו, הדואג באמת לחיי חיילינו ולוחם בעוז עד להשמדת כל המחבלים בכרם הוי' צבאות עד גמירא ובמהרה. ובהיות שחזון זה נראה רחוק מן המציאות שלנו היום יש רק לצעוק אל ה' "עד מתי?!" כפי שהורה הרבי מליובאוויטש. שנשמע מהיום והלאה רק בשורות טובות.

חשבון נפש יומי

ידוע שבקריאת שמע שעל המיטה צריך לעשות חשבון נפש על היום החולף. שאלתי היא, כיצד עושים זאת באופן אמיתי מבלי ליפול גם בזה ל"מצות אנשים מלומדה" ולומר את המילים רק באופן טכני? כיצד מתעוררים לתשובה פנימית?

מענה:

עליך לנסות ולחשוב האם באותו יום לא התייחסת יפה למישהו ולקבל על עצמך לתקן זאת. כמו כן, עליך לזהות את נקודת הישות שלך ולבקש מה' שיעזור לך לתקן ולהשתפר.

איך חוזרים מהמלחמה לחיים?

כל כך הרבה חיילים, ובתוכם אני, חוזרים הביתה מהמלחמה בצפון ובדרום, אחרי שנלחמנו בגבורה וחירוף נפש בכוחות הרשע למען ה', ארץ ישראל ותורת ישראל, ולצערנו נחשפנו לדברים קשים מאוד – מוות, פציעות, חרדות וכו' – ופתאום נוחתות עלינו עוד צרות – קשיי הסתגלות, שלום בית, חינוך הילדים ועוד. איך נרפאים מהטראומה וחוזרים לחיים נורמליים? מה ע"פ תורה אנחנו צריכים לעשות?

מענה:

"אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'" – אין שום עצה רק לשוב אל ה' באמת, בלב נשבר ולומר לו יתברך – "כי עליך הרגנו כל היום", תביא כבר את הגאולה!

על כל פרט ופרט לשוב אל ה' בענייניו הוא ("ידע איניש בנפשיה"...), על כלל ישראל לשוב אל ה' ותורתו, ובעיקר על מנהיגי העם לשוב אל ה' ומי שלא ראוי להנהגה

חבלו! שלפו! אפילו כס

אחת ולתמיד". אבא היה נשמע נחרץ בקולו. "תביני, כל הזמן מבינים אותי ומתחשבים בקשׂיים, אבל תכל'ס הוא לא לוקח את העסק ברצינות".

את הדו־שיח הזה לא הייתי אמור לשמע. זה היה דיון בין ההורים בשעת לילה מאוחרת, כשהם היו בטוחים שגם אני, נושא השיחה, ישן שנת ישרים. אבל לא, לא הצלחתי להרדם, במיוחד שידעתי שהשיחה אודותי אמונה להתקיים בהמשך הערב במטבח ואני גם יודע מהו הנושא: כבר זמן ארוך שהמחנה מתלונן בפניהם על ידידה אצלי בלמודים. זה התחיל עם 'חרים' בהכנת שעורי בית, המשיך בתוצאות הנמוכות במבחנים והגיע אֶתמול לשיא בתגלול שבצעתי מרב שעמום בהפסקת הצהריים עם ילדי פתה ב'. "האמת, אני לא בטוח שהוא מתאים לפתה שלנו", שמעתי את הצטוט הבוטה של המחנה מפיו של אבא.

אבא, כהרגלו, היה ישיר ונחרץ. מבט ישיר כזה מצדו המפנה אלי מסלק ברגע

שלום ילדים!

ראש השנה המתקרב אלינו בצעדי ענק הוא החג היחיד בתורה שחל בראש חודש. בראש חודש הלכנה הנסתרת מגיחה ומתחילה להאיר עלינו באור חדש, וזה אומר לי שראש השנה הוא חג של חדוש. שנה חדשה עומדת להופיע בעולם! יחד עם השנה החדשה גם אנחנו מתחדשים. גם אנו רוצים לשכח את כל הדברים הלא-טובים שעשינו בשנה שחלפה ולצאת לדרך חדשה ולקשר חדש עם ה' יתברך – "חדשו מעשיכם!"

אבל ימי ראש השנה, ימי אלול המכינים אותנו אליו, נושאים בקרבם דרך נוספת בעבודת ה'. תקיעת השופר מהדהדת באזנינו את הקריאה: "שפרו מעשיכם!"

מה ההבדל בין הדרכים?

מה יפה איתן?

"הוא חייב להבין את זה, פעם

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"ה הרב שילה אופן.

ושונה, והוא משכנע שאין באמת מרחק רב ביניהם. ראיה כזו מצד האב והמוסר שהוא נותן בעקבותיה נותנים לבן כח להשתנות. ברגע אחד הוא מסגל לשכח את העבר, לזרק את החטא ולרוץ אל ה' יתברך. זה נקרא **להתחדש**.

לעמית האב, גישת האם מתחשבת במציאות בה הבן מנח ברגע זה. היא לא מצפה ממנו להשתנות ברגע ולשכח כליל את העבר. אדרבה, בעדינותה היא מדריכה את הבן ללמד מנפילות העבר ולסלל לעצמו בעקבות הנפילות את הדרך קדימה. צעד ועוד צעד, נפילה ואחריה קימה, שוב לפל ואז אחר כך לקום. להשתנות זו ממש תורה שלמה — "אל תטש תורת אמוך". זה נקרא **להשתפר**.

לְאִי בַּמִּאֲוֵרוֹת פִּגְזוּדִים

השבת אנו מציינים וחוגגים את מרכז החיות של חדש אלול, ח"י אלול — הלדת שני המאורות הגדולים, מורנו הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן. הבעל שם טוב הביא לעולם אור חדש ועצמתי — תורת החסידות. הוא עורר את הניצוץ החבוי בכל יהודי, גם אם הוא נחשב עד אז לאיש פשוט, והבעיר אותו באהבת ה' ובאהבת ישראל יוקדת. מובא כי העולם היה דומה לנהר שייבשו מימיו. בא הבעל שם טוב, הכניס טריות לעבודת ה' שלנו והחזיר את הלחלוחית שבה. דרכו של הבעל

אחד את כל התרופים שאני מצליח לאסוף ולנסח בעמל רב. מבחינתו שנים כל התרופים לקלפת שום, והאמת היא שמולו אני לא כל כך מוצא דרך להביע אותם. הוא פשוט תובע ממני להתאמן ולהתיישר ותו לא, ואני בתוכי יודע — הוא צודק...

"תראה, אבא", עונה לו אבא, "אתה בטוח צודק, אני לא חושבת אחרת ממה, אבל אני מבינה שיש כאן דרך". כן, אבא מלאה רחמים כלפי. "הילד צריך לעבור תהליך. גם אנשים מבגרים לא משתנים בשניה אחת. הוא לא ילד רע, חלילה, פשוט רע לו... אנחנו חייבים להבין היטב מהם הקשיים שלו, ולנסות לעזור לו למצא את הדרך להתגבר עליהם ולהשתפר". גם אבא כהרגל — מבינה, מתחשבת ובעקור מעודדת.

מוֹסֵר אֲבִיךָ וְתוֹרַת אֲבִיךָ

הגישה הישירה של אבא מזכירה לנו בעבודת ה' את דרך ההתחדשות. אבא נוהג ליסר את בנו ולומר לו דברי אמת נוקבים שגורמים לבן להכנס ל'שוק' ולהתיישר — "שמע בני מוסר אביך". נתן לחשב שזו דרך של דין קשה, אבל האמת היא שמה שמניע את האבא הוא אהבה בלתי מתפשרת. הוא רואה את ההתנהגות הרעה של הבן ויחד עם זאת הוא רואה לנגד עיניו את העתיד הצפוי והראוי לבנו אהובו. בעיני רוחו הוא רואה את הבן במציאות אחרת, חדשה

בְּאִמְצָעוֹת תּוֹרָה רְחֵבָה וּמִסְפֶּרֶת אוֹתָהּ
גָּלָה וְלָמַד. דֶּרֶךְ זֶה מְאֻשָּׁרֶת לְאָדָם
לְסַלֵּל אֶת דֶּרֶכוֹ שָׁלוֹ, עַל פִּי הַחוּשִׁים
וְהַכְּשׁוֹנוֹת הָאִישִׁים שָׁלוֹ, כְּדִי לְתַקֵּן
אֶת עֲצָמוֹ, לְהִשְׁתַּפֵּר וּלְהִשְׁתַּנּוֹת.

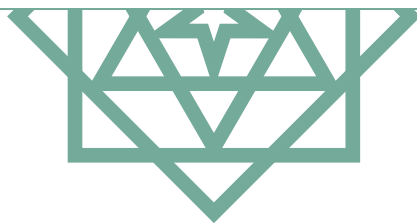
שְׁנוּזָכָה לְהִשְׁתַּפֵּר וּלְהִתְחַדֵּשׁ בְּשָׁנָה
מְחֻדָּשֶׁת וּמְשֻׁפָּרֶת!

שְׁבֵת שְׁלוֹם וּמְבֻרָה!

לְ?

שֵׁם טוֹב דּוֹמָה לְדֶרֶכוֹ שֶׁל הָאָב. הוּא
הַכְּנִיס אוֹתָנוּ לְ'שׁוֹק' רוּחָנִי וּבְכֶךָ עוֹדֵר
אֶת הַלְּבָבוֹת.

אֲבָל כְּמוֹ בָּאֵשׁ גִּשְׁמִית, גַּם הַתְּלֵהבוֹת
רוּחָנִית עֲלוּלָה לְדַעוֹף כְּעֶבֶר זְמַן. כָּאֵן
מִגִּיעַ חֲדוּשׁוֹ שֶׁל אָדָמוֹ"ר הַזֶּהָן. רַבִּי
שְׁנִיאָוֹר זְלָמָן, שֶׁרָאָה עֲצָמוֹ כְּנֶכֶד רוּחָנִי
שֶׁל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, פָּעַל בְּדֶרֶךְ שׁוֹנָה.
הוּא סָלַל לְאוֹתָם גְּלוּיִים מְסַעֲרִים
שֶׁל סָבוֹ הָרוּחָנִי דֶּרֶךְ עֲבוּדָה מְפֻרָּטֶת

תכלית החסידות היא לגלות את כל הנסתר.

ביאת המשיח תלויה בהפצת מעינות החסידות החוצה – גילוי הנסתר ממקומו הפנימי ביותר עד המציאות הכי חיצונית. התנועה הזו, מהפנים אל החוץ, גורמת לכך שכל מה שכמוס במחשבה ומתבטא בדבור יגיע גם אל המעשה בפועל, כדי "לתקן עולם במלכות ש"י", וכאשר כל הפנימיות תתגלה ותפעל בעולם – יתגלה גם המשיח ויגאל אותנו.

המהר"ל, שאפשר לכוונתו 'מבשר החסידות', הסביר באריכות שהכינוי של ה' בחז"ל הוא **הקדוש** ברוך הוא, כדי שנדע שהוא נבדל לחלוטין מכל שכל. על גבי **ההבנה** היסודית שיש רובד נסתר לגמרי – בה', וכך גם בתורה ובעם ישראל – בא מורנו הבעל שם טוב והדריך כיצד יש לחבר את הרובד החיצוני של קיום התורה והמצוות, בדיבור ובמעשה, אל הרובד של הכוונה הנסתרת. לשם כך נדרשת הכנה מתאימה לכל מצוה, כדי להתעלות לממד הנסתר שלה (שבעצם הוא המחולל באמת את פעולת המצוה). אדמו"ר הזקן הביא את התהליך הזה אל תכליתו – לא רק להתעלות אל הפנימיות הנסתרת, אלא לגלות אותה עצמה בשלמות במציאות החוצה. ההתעוררות שלנו לגילוי הזה היא **ההתחלה** של הגאולה עצמה, והיא גורמת לכך שה' יגמור בעדנו.

בגליון מיוחד לכבוד שבת ח"י אלול – יום ההילולא של המהר"ל ויום ההולדת של הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן – נפרשים יסודות תורת החסידות ותכליתה, בהתוועדות ח"י אלול מיוחדת ובשיעור על מושג התוכחה בתורת החסידות.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי"פון:
079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

